

ΑΛΕΞΗ ΠΑΡΗ

**ΕΙΜΑΙ ΜΑΧΗΤΗΣ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ**

- ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠΟ ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ -

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
ΕΛΛΗΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΥ ΒΗΜΑΤΟΣ

ΑΡΧΕΙΑ
ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΑΛΕΞΗ ΠΑΡΗΗ

ΦΗ 8/1

ΕΙΜΑΙ ΜΑΧΗΤΗΣ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

(ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠΟ ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ)

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
ΕΛΛΗΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΥ ΒΗΜΑΤΟΣ

ΑΡΧΕΙΑ
ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Α.Σ.Κ.Ι. Δ.Α.Ο. ΑΘΗΝΩΝ

15400

'Ανατύπωση τοῦ βιβλίου ποῦ βγήκε μὲ τὸν ἴδιο τίτλο στὴν 'Ελεύθερη 'Ελλάδα, τὸν 'Απρίλιο τοῦ 1949.

ΑΡΧΕΙΑ
ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Πρόλογος	σελ.	5
"Ένα «γειά σου» στους συντρόφους του κόσμου	»	7
Λαός και στρατός	»	8
Στὸ ἀμπρί	»	11
Στὸ λόχο θέσεων	»	13
Ὁ παληὸς καϋμὸς τοῦ γέρο - Τράϊκου	»	15
Μιά μικρὴ ἀποστολή	»	17
Τὸ ἐλαστίτικο δίκωχο	»	19
Ἡ ὁμάδα	»	21
Ἡ τυφλὴ ἀντάρτισσα	»	23
Ὁ μάγειρας τοῦ λόχου	»	25
Μιά συνάντηση στὸ μέτωπο	»	27
"Ένα γράμμα στὸν Ἐπίτροπο	»	30
Συνέλευση	»	32
Μιά παληὰ ἀνάμνηση ἐνὸς νέου Ταγματάρχη	»	34
Στὰ μετόπισθεν τοῦ ἐχθροῦ	»	36

ΑΡΧΕΙΑ
ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ήταν κείνες τις ανήσυχες μέρες του 46. Τρεις - τέσσερις άντρες είχαν αφήσει απ' τη νύχτα το χωριό κι' ανηφορίζανε τὰ βουνά γυρεύοντας τους αντίρτες. Δεν ξέρανε σέ ποιό μέρος θά τους σιύγανε. Στ' αὐτιά τους βούιζε ακόμα ὁ ἀντίλαλος ἀπὲς πρῶτες ντουφεκιές τοῦ Λιτόχωρου πού τὸ ἀκουσμά τους εἶχε φτάσει ὡς τὴν τελευταία ἀκρὴ τῆς Ἑλλάδας. Αὐτὸς ὁ ἀντίλαλος τοὺς ὀδηγοῦσε στὴ μακρινὴ τους πορεία. Τραβάγανε μέρες ὀλόκληρες νησικοί, χάνονταν μέσα στὰ δάση καὶ κάθε τόσο κάποια φήμη πού τοὺς ἔφερνε κανένας περαστικός τσοπάνος τοὺς ἀλλάζε τὸ δρομολόγιο. Ἐντεκα μέρες ὕστερα ἀπ' τὸ ξεκίνημά τους πέρασαν σ' ἐνέδρα. Ἐνα ἀπόσπασμα ἀπὸ χωροφύλακες πῆρε χαμπάρι καὶ τοὺς κύκλωσε σὲ μιὰ χαράδρα. Ἡ μάχη πού δώσανε μὲ τὴν δυὸ ἰσραβίδες καὶ τὴν λιγοστὴν σφαῖρες τὴν δὲν κράτησε πολὺ. Οἱ ἔλυο σκυτώθηκαν μὲ τὴν πρῶτες κι' ὄλας ριπές. Ὁ ἄλλος ἔπεσε μὲ σπασμένο τὸ πόδι σ' ἕνα γκρεμὸ καὶ κεῖ τὸν βρήκανε οἱ χωροφύλακες καὶ τὸν ἔσυραν σὰν τὸ μισοσφαγμένο δαμάλι στὸ κεφαλοχωρι πού ἦταν ἡ διοίκησή τους.

Ὅταν ἦρθε ὁ ὑπομοίραρχος νὰ τοῦ πάρει τὴν πρώτη ἀνάκριση ὁ ἀντίρτης ἀνασηκώθηκε μὲ κόπο καὶ στηρίχτηκε στοὺς ἀγκῶνες του.

— Ποιὸς εἶσαι σὺ ρέ; τὸν ρώτησε ὁ ὑπομοίραρχος. Σὲ ποιά ὀμάδα εἰσυνα;

Ὁ ἀντίρτης βάλει δύναμη, τεντώθηκε πὺ πολὺ στὸν τοῖχο κι' εἶπε μὲ καθαρὴ ἐπίσημη φωνή.

— Δὲν εἶμουνα σὲ ὀμάδα.

— Ἄλλά;

— Εἶμαι στρατιώτης τοῦ Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ. Ἀνήκω στὸν 1ο λόχο τοῦ 2οῦ τάγματος τῆς 75 Ταξιαρχίας τῆς IV Μεταρρχίας...

Μιὰ κλωτσιὰ στὸ στόμα τοῦ μπερδεψε τὰ λόγια μέσα στὰ

θρυματισμένα του δόντια.

— Κοροϊδεύει κιόλας τὸ παληόσακυλο... Τοὺς τρεῖς ξε-
εράκωτους πού βγήκαν στὸ θουνὸ τοὺς ἔκανε Μεραρχία.

Τὸν πετάξανε σ' ἓνα κελὶ πού ἦταν γεμάτο κρατούμενους.
Τὸ ἄλλο πρωὶ θὰ τὸν σκοτώνανε. "Ὁμως κείνη τῆ νύχτα ὁ ἀντάρ-
της ξεψύχησε. Λίγη ὥρα πρὶν πεθάνει μίλησε σ' αὐτοὺς πού τὸν
τριγύριζαν.

— Δὲν εἶπα ψέμματα στοὺς χωροφύλακες. "Ἄν δὲ μὲ πιάνω-
νε, θάμουναι κι' ἐγὼ ὕστερα ἀπὸ κανένα χρόνο ὁ στρατιώτης μιᾶς
Μεραρχίας... Γιατὶ ἔτσι θὰ γίνει.

Τοῦτο τὸ δραματικὸ χρονικὸ κείνης τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς τὸ
ἄκουσα τὸ χειμῶνα, ὅταν ἡ ἐνδεκάτη Μεραρχία συμπαράλιαζε πί-
σω στὰ μετόπισθεν τοῦ ἐχθροῦ τῆ μιᾶ ὕστερα ἀπ' τὴν ἄλλη τὶς ὀ-
χυρωμένες πολιτείες πού ἦταν γύρω ἀπ' τὸ Σινιάτσικο.

Σήμερα πάλι τὸ ξαναθυμῆθηκα. "Ἦθελα νὰ πῶ γιὰ κείνο
ποῦνε ἡ μεγάλη ἀρχὴ καὶ τὸ θεμέλιο τοῦ στρατοῦ μας. Τὴν πίστη
στὴ νίκη. Καὶ ζωντάνεισα τὴ μορφή τοῦ νεκροῦ ἀνώνυμου πρωτο-
πόρου κείνης τῆς ἐποχῆς. Αὐτὸ ἦταν ἓνας ἀπαραίτητος πρόλογος
Τώρα μπορῶ νὰ μιλήσω γιὰ ὄλα τ' ἄλλα. Γι' αὐτοὺς πού κρατᾶ-
νε τὸ ὄπλο τοῦ λαϊκοῦ στρατοῦ, γιὰ τοὺς ἀπλοὺς ἐργάτες καὶ ἀ-
γρότες πού βρίσκονται μέσα στὶς μεραρχίες του, γιὰ τὴ δύναμη
μιᾶς δημοκρατικῆς συνέλευσης, γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ λαοῦ, γιὰ τὸ
κόμμα... Γιὰ ὄλα ἐκεῖνα πού μέσα ἀπ' τὶς δυσκολίες τρανεύουνε
κάθε μέρα καὶ πιὸ πολὺ τὶς φάλαγγες τῆς λαϊκῆς ἐπανάστασης:

Τὸ Δημοκρατικὸ Στρατὸ τῆς Ἑλλάδας.

ΕΝΑ «ΓΕΙΑ ΣΟΥ» ΣΤΟΥΣ ΣΥΝΤΡΟΦΟΥΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΑΥΤΟΣ ὁ σκοπὸς ποὺ ρίχνει τὴ σκιά του στὸ ἀντικρυνὸ τσουγκάρι εἶναι ἕνας μαχητὴς τοῦ Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ. Πιο πέρα εἶναι τ' ἀμπρὶ μιᾶς μικρῆς ὀμάδας. "Αχυρα ριγμένα πάνω στὸ χῶμα, ἀπὸ πάνω ἕνα ἀντίσκηνο καὶ δυὸ κουβέρτες. Ὁ ἕνας κοντὰ στὸν ἄλλο κοιμοῦνται ἤσυχα οἱ ἔξη ἄνδρες τῆς ὀμάδας. Κάτω ἀπ' τὸ μαξιλάρι ἑνὸς κοιμισμένου βρίσκεται τὸ βιβλίο τοῦ Πολεβοῖ: «Ἡ ἱστορία ἑνὸς πραγματικοῦ ἀνθρώπου». Ἀντίκρου τὰ προχειροφτιαγμένα ράφια ἀπὸ σανίδια κασονιῶν εἶναι φορτωμένα μὲ βιβλία. Τὴ μέρα ἐδῶ στὸ μέτωπο βρῖσκεις πάντοτε καιρὸ νὰ διαβάσεις. Ὁ ἔχθρος εἶναι ἀντίκρου καὶ θλέπει. Δὲν πρέπει νὰ κάνεις πολλές θόλτες γύρω ἀπ' τὰ πολυβολεῖα. Ἡ φωτιά π' ἀνάθει στὰ τζάκι τοὺς μαζεῦει ὅλους κοντὰ - κοντὰ. Ἀρχίζει τὸ διάβασμα. Σ' αὐτὸ τ' ἀμπρὶ ἐδῶ σὲ μιὰν ἄκρη τῆς Μακεδόνικης γῆς ζωντανεύουν ὁ ἕνας ὕστερα ἀπὸ τὸν ἄλλο οἱ ἥρωες τῶν βιβλίων. Οἱ ἀδελφοὶ Ἰγνάτωφ ποὺ σκοτώθηκαν ἀνατινάζοντας τὰ φασιστικά τραῖνα, ἡ Τάνια ἀπ' τὸ Σμολένσκ κι' ὁ ἀεροπόρος Ἀλέξει...

Ὁ καινούργιος νεοσύλληχτος ἀπ' τὴν Ποντοκώμη κι' ὁ νεαρὸς χωριάτης τῆς Θεσσαλίας ἀνοίγουν διάπλατα τὰ μάτια.

Αὐτὸς ἐκεῖ ὁ Ρῶσσος ποὺ βρίζει τοὺς φασίστες βασιανιστές του, λέει τὰ ἴδια λόγια ποὺ εἶπε κι' αὐτὸς στὸ νωματάρχη τοῦ χωριοῦ του ὅταν τοῦκαψε τὸ σπίτι. Καὶ κείνη ἡ Τάνια ποὺ ἔμεινε δίχως οἰκογένεια, ἔτσι ὀλοῖδια μισεῖ ὅπως αὐτός.

Τὶ πολλοὶ ποῦμαστε ἀλήθεια μέσα στὸν κόσμο!

Στὸ παιδικὸ μυαλὸ ἑνὸς καινούργιου μαχητῆ τοῦ Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ ξεχύνει τὸ φῶς του τὸ μεγάλο κόκκινο ἀστέρι ποὺ κρέμεται στὸν οὐρανὸ τοῦ κόσμου. Δὲν εἴμαστε μονάχα ἡμεῖς ποὺ πολεμᾶμε τὸ φασισμό σὲ τούτα τὰ τσουγκάκια. Τούτη τὴ στολὴ ποὺ φορᾶμε, τὴ φορᾶνε ἑκατομμύρια στρατιῶτες σ' ὅλα τὰ πέρατα τοῦ κόσμου.

.....
"Ελα λοιπὸν ἀπόψε δοξασμένε κομσομόλε τοῦ Κράσνον.

τάρ, έλα και σὺ μικρὲ κούλη τῆς Κίνας ποὺ ζώστηκες τὰ φυσεκλίκια και θαδίζεις μαζί μὲ τὸ στρατὸ τοῦ Μάτ — Τσέ — Τούγκ διώχνοντας πρὸς τὴ θάλασσα τοὺς ληστὲς τῆς Ὑόρκης, ἔλατε σύντροφοι ἀπὸ ὅλα τὰ πέρατα τοῦ κόσμου νὰ συντροφέψετε τὸ μικρὸ νεοσύλληχτο ἀπτήν Ποντοκώμη ποὺ σήμερα ἔδῶ στὸ ζεστὸ ἀμπρι ἔμαθε τὴ δύναμη του. Ὁ σκοπὸς κεῖ στὸ τσουγκάρι ἀγρυπνάει. Ἀγρυπνάει στὴ σκοτεινὴ νύχτα και σκέφτεται. Τώρα νοιώθει μιὰ μεγάλη περηφάνεια γιατί κρατᾶει τοῦτο τὸ ὄπλο. Νοιώθει πίσω του τὴ ζεστὴ ἀνάσα τοῦ κόσμου ποῦρχεται ἀπὸ παντοῦ.

Χτὲς ὁ ἐπίτροπος τοῦ ἔμαθε ἓνα τραγούδι.

Ἔνα «γεία σου» σύντροφε ἂν φωνάξεις
θάχεις κι' ὅλας ἓναν ἀδελφὸ.

Μπορεῖ ἀπόψε νὰ γυρίσει στοὺς τέσσερις ὀρίζοντες και νὰ φωνάξει ἀπὸ τοῦτο τὸ ταπεινὸ τσουγκάρι τῆς Ἑλλάδας αὐτὸ τὸ «γεία σου».

Ἀπόψε νοιώθει πιὸ πολὺ ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ τὴν ἀνάγκη νὰ φέρει κοντὰ του ἓναν ἀδελφὸ. Αὔριο ἴσως νὰ κάνουν ἐπίθεση οἱ φασίστες. Θαρθοῦν τ' ἀεροπλάνα και θὰ κάψουνε τὸ μικρὸ αὐτὸ ὕψωμα τοῦ Βίτσι μὲ τὶς θόμβες τους. Αὐτὸς θᾶναι μὲ τὸ ντουφεκάκι του δίπλα στὸ πολυβολεῖο, θᾶχει ἀραδιάσει τὶς χειροβομβίδες και θὰ περιμένει. Οἱ φασίστες θᾶρχονται κύματα - κύματα. ἡ μικρὴ ὀμαδούλα ποὺ κρατᾶει τὸ ὕψωμα θᾶχει χαθεῖ μέσα στοὺς καπνοὺς και τὶς φλόγες. Ὁ μὸς αὐτὸς θὰ σταθεῖ ἔδῶ. Ξέρει σὲ πιὸ στρατὸ θρίσκειται, ξέρει γιατί πολεμᾶει...

ΛΑΟΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΟΣ

ΤΗΝ τρίτη μέρα ἀπ' τὸ χάραμα ἀκόμα ἀρχισαν νὰ βομβαρδίζουν τ' ἀεροπλάνα τὸ χωριὸ. Ἐρχονταν κύματα - κύματα τῶνα πίσω ἀπ' ἄλλο κ' ἀφήνανε τὶς θόμβες τους πάνω στὰ πλιθόχτιστα σπιτία. Ἐνας πυκνὸς μαῦρος καπνὸς σέρνονταν χαμηλὰ στὶς στέγες και σὲ λίγα ὀρὶ θόμβες σήκωναν καινούργια σύννεφα μαζί μὲ τὰ δοκάρια, τὶς πέτρες και τὸ καφτὸ σίδερο ποὺ σκορπάγανε στὸν ἀέρα οἱ ἐκρήξεις. Ὅταν ἦρθε τὸ σούρουπο θγῆκαν ἀπ' τὰ βαθειὰ ὀπόγεια τῶν

σπιτιῶν οἱ λιγοστοὶ γέροι κι' οἱ γρηές πού ἦταν μέσα στο χωριό. Ὁ καθένας ἔπαιρνε βιαστικὰ ἀπ' τὸ σπίτι του ὅτι μπορούσαν νὰ σηκώσουν τὰ ζῶα πού εἶχε, κι' ἄφηνε τὸ χωριὸ τραβώντας νὰ βρεῖ πιὸ σίγουρο καταφύγιο σὰ τριγυρινὰ ὑψώματα.

Ὁ γέρο — Πείκος μὲ τὴ γρηά του τὴν Πετρίνα φορτώσανε σ' ἓνα μουλάρι ὅτι πράγματα ἦταν χρειαζόμενα γιὰ τὶς λίγες μέρες τῆς προσφυγιάς τους καὶ πῆραν μὲ γρήγορο βῆμα τὴν ἀνηφοριά. Στὸ δρόμο ἀνακατώθηκαν μὲ μιὰ φάλαγγα ἀπὸ μεταγωγικὰ πού ξετυλίγονταν μὲ κόπο στὸ ἀπότομο ἀνηφορρικὸ μονοπάτι. Ἡ παγωνιά τῶχε στρώσει μ' ἓνα γλιστερό στρώμα πάγου καὶ τὰ φορτωμένα μουλάρια πέφτανε κάθε τόπο καὶ ἔμεναν ἀσάλευτα ἀγκομαχώντας. Ὁ γέρο — Πείκος καὶ ἡ Πετρίνα ζέρνανε τὸ δικό τους μουλάρι κι' ἀνηφορίζανε κι' αὐτοὶ μαζί μὲ τοὺς ἀντάρτες.

Ξαφνικὰ ἡ φάλαγγα σταμάτησε. Ἀπὸ μπροστὰ ἀκούστηκαν οἱ δυνατὲς φωνές κάποιου ἡμιονηγοῦ κι' ὕστερα ἀρχίσανε νὰ μιᾶνε πολλοὶ μαζί, τραβώντας ὅλο ἓνα καὶ περισσότερους γύρω ἀπὸ ἓνα βαρειοφορτωμένο μουλάρι ποῦχε πέσει λίγο πιὸ πάνω. Ἡ φάλαγγα σταμάτησε στὸ στενὸ μονοπάτι κι' ὁ γέρο — Πείκος μαζί μὲ τὴν Πετρίνα τρέξανε καὶ αὐτοὶ νὰ δοῦν. Πάνω στὸ ζῶο ποῦχε σπάσει τὸ ποδᾶρι του ἦταν φορτωμένος ἓνας θαρὺς ὄλμος. Μέσ' στὸ σκοτάδι οἱ σκιές σαλεύανε ἀνήσυχτα κι' ἀνάμεσά τους ξεχώριζε ὁ ἡμιονηγὸς πού μιλαγε μιὰ φωνὴ βραχνή καὶ σπασμένη σὰ νᾶκλαιγε.

— Τί θὰ κάνουν τώρα τὰ παιδιὰ κεῖ πάνω στὸ ὑψωμα δίχως τὸν ὄλμο; Ἄν ἐπιτεθοῦν αὐτοὶ τὸ πρωὶ τί θὰ γίνει;

Ποιὸς μπορούσε νὰ τοὺς βοηθήσει τούτη τὴν ὥρα; Οἱ ἀντάρτες στέκονταν ἀμήχανοι καὶ σκέφτονταν. Ὁ γέρο — Πείκος στέκει κι' αὐτὸς ἐκεῖ κοντὰ μαζί μὲ τὴν Πετρίνα. Σὲ μιὰ στιγμή γυρίζει καὶ τὴ σκουντάει σιγά.

— Ἐ! τί λές γρηά; Σὰν πολλὰ ροῦχα δὲ σοῦ φαίνεται ὅτι πῆραμε; Τί νὰ τὰ κάνουμε ἐμεῖς γέροι ἄνθρωποι; Σκλαβώσαμε ἄδικα τὸ μουλάρι. Ξεδιάλεξε ὅτι εἶναι χρειαζόμενο καὶ δῶσε τὸ μουλάρι στὸ παιδί νὰ φορτώσει τὸν ὄλμο. Μᾶς φτάνει ὁ μπόγος πού θὰ πάρουμε στὴν πλάτη.

Ξεφόρτωσαν τὰ πράγματά τους, ξεδιάλεξαν δυὸ μπόγους καὶ πῆγανε τὸ μουλάρι στὸν ἡμιονηγό.

— Νά! φόρτωσε τὸν ὄλμο... Εἶναι ξεκούραστο καὶ θὰ βγεῖ, τοῦ εἶπαν.

.....

ΑΡΧΕΙΑ
ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
9
ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Αυτή η φάλαγγα που ἀνηφορίζει τὴ χιονισμένη πλαγιά εἶναι ἀντάρτες ἀνακατωμένοι με τοὺς πολίτες ἑνὸς χωριοῦ. Βαδίζουν μαζί καὶ τὸ χακὶ ἀνακατώνεται με τὰ σκοτεινόχρωμα σούρτουκα τῶν γερόντων καὶ τὶς μακρυὲς φοῦστες με τὰ κεντίδια που φορᾶνε οἱ γρηές. Ἀνάμεσά τους θρῖσκεται καὶ ὁ Πείκος με τὴν Πετρίνα. Φορτωμένοι ἀπὸ ἕνα βαρὺ μπόγο ὁ καθένας ἀνηφορίζουν ἀργὰ στὸ μονοπάτι. Μπροστά τους τέσσερες γυναῖκες κουβαλᾶνε ἕνα φορεῖο με κάποιον τραυματισμένο ἀντάρτη. Ὁ δρόμος εἶναι δύσκολος, μὰ τώρα σὲ λίγο θὰ καθαλήσουν τὸν αὐχένα. Ξαφνικὰ ἀπὸ ἀντίκρου που εἶναι ὁ ἐχθρὸς μιὰ ἀστραπή φώτισε τὰ σύννεφα. Ἡ ὀβίδα σφύριξε κι' ἔσκαυε κεῖ κοντά. Κλαδιά καὶ χῶματα τινάχτηκαν ἀπάνω τους.

Ἐπιπλέον ἀπότομα ἡ νύχτα ἠσύχασε πάλι. Ὁ ἀέρας μύρισε θειάφι. Ὁ γέρος σηκώθηκε καὶ τότε ἄκουσε τὰ βογγητά. Μιὰ γυναῖκα ἀπὸ τὶς τέσσερες που κρατοῦσαν τὸ φορεῖο ἔχει πέσει μπροστά στὸ χιόνι καὶ κρατάει τὸ πόδι της. Οἱ ἄλλες τρεῖς ἀπλώνουν γρήγορα μιὰ κουβέρτα καὶ τὴν ἀκουμπᾶνε ἑλαφρὰ κάτω. Στὸ φορεῖο ὁ τραυματίας χάνει ἀδιάκοπα τὸ αἷμα του. Οἱ γυναῖκες πρέπει νὰ πάρουν γρήγορα τὸ φορεῖο καὶ νὰ κινήσουν ξανά. Ὁμως ποιὸς θὰ κουβαλήσει στὸ χειρουργεῖο τὴν τραυματισμένη;

Οἱ γυναῖκες κοιτάζονται σκεπτικές. Τὴν ἴδια ὥρα σηκώνει κι' ὁ Πείκος τὴ ματιά του στὴν Πετρίνα.

— "Εἰ τί λές γρηά; Σὰν πολλὰ ρούχα δὲ σοῦ φαίνεται ὅτι πήραμε; Τὶ νὰ τὰ κάνουμε ἐμεῖς γέροι ἀνθρώποι; Σκλαβώσαμε ἄδικα τὰ χέρια μας... "Ἄστα κάτω καὶ δῶσε ἕνα χέρι νὰ σηκώσουμε τὴ γυναῖκα... "Ἄντε... Μᾶς φτάνουν τὰ ρούχα που φορᾶμε...

Σκύβουν, πιάνουν γερὰ τὶς ἄκρες τῆς κουβέρτας. Μπροστά πάει τὸ φορεῖο με τὸν τραυματία. Πίσω οἱ δυὸ γέροι με τὴν πληγωμένη γυναῖκα καὶ ἡ φάλαγγα προχωράει ἀργὰ, οἴγουρα, στὸ ἀνηφορικὸ μονοπάτι που φέρνει στὴν κορφή...

ΣΤΟ ΑΜΠΡΙ

ΠΡΩΤΟΝΟ προσκλητήριο μιᾶς διμοιρίας κάπου στο μέτωπο. Τό μικρό τμήμα ἔχει παραταχθεῖ στο ἴσωμα πίσω ἀπό κάτι θράχια πού τό κρύβουν ἀπτόν ἐχθρό. Στήν πρώτη σειρά ὕστερα ἀπτόν Ἐπίτροπο στέκει ὁ γέρο—Λιάσκος μέ τό στάγερ περασμένο σταυρωτά στούς ὠμούς. Δίπλα στο γέρο στέκεται ὁ εἰκοσάχρονος διοικητής τῆς διμοιρίας, ὁ Τραγιανός. Πρίν λίγες μέρες θγῆκε ἀπτή Σχολή Ἀξιωματικῶν καί προχτές ἀνέλαθε τή διμοιρία. Πιό πέρα ἢ Σόφη μιᾶ μάνα μέ τρία παιδιά πού ἔχει ἀλλάξει ἀπό καιρό τή χωριάτικη μαντήλα της μ' ἓνα δίκωχο καί τή ρόκα της μέ τό πάντζερ. Δυό φορές τραυματίστηκε στο Γράμμο καί τήν τρίτη χτυπήθηκε ἀπό βλήμα στο κεφάλι ὅταν ὑπερασπίζονταν κεῖ στήν Ἀλεβίτσα τό πέρασμα τῆς φάλαγγας.

Γύρισε ἀπό νοσοκομεῖο καί θρῆκε ἀγνώριστο τό στρατό πούχε ἀφήσει. Μέσο σέ μερικούς μῆνες πολλά εἶχαν ἀλλάξει. Μονόχα ἓνα ἔμενε τό ἴδιο καί θά μείνει ὅσο κρατάει ἢ ἐπανάσταση. Κι' αὐτό ἦταν ὅτι ἔθλεπε τούτη τήν ὥρα δίπλα της καί μπροστά της καί παντοῦ: Ὁ γέρο—Λιάσκος μέ τὰ πενηνταπέντε του χρόνια νᾶναι δίπλα στόν εἰκοσάχρονο διοικητή καί πιό πέρα νά στέκεται αὐτή ἢ ὀπλισμένη μάνα μέ τὰ τρία παιδιά.

Ποιό εἶναι τό ὄριο ἡλικίας μέσα στο στρατό μας; Δέν ὀπάρχει ὄριο ἡλικίας. Ὑπάρχει μοναχά ὄριο ἀγώνα. Κεῖ κάτω στούς σκλαβωμένους κάμπους ἓνας ἀγρότης τρώει τό πικρό ψωμί τῆς φτώχειας του κι' οἱ τοκογλύφοι γυρίζουν μέ τὰ τεφτέρια σάν τὰ κοράκια ἀνάμεσα στήν πεινασμένη του φαμίλια. Τό μῖσος τοῦ κλεμμένου δέν ξέρει ἡλικία. Γέρος ἢ νέος αὐτός ὁ σακατεμένος ἀπτή φτώχεια ἀγρότης, θᾶναι σέ λίγο ὁ μαχητής μιᾶς λαϊκῆς Μεραρχίας...

.....
Μέσα στο ἀμπρι τῆς διμοιρίας ἢ Σόφη ἔθρισκε πάντοτε τόν καιρό νά μπαλώσει τὰ ρούχα τῶν παιδιῶν καί ὁ γέρο—Λιάσκος νά θάλει τὰ γυαλιά του γιά νά σκύψει πάνω ἀπό κάποιο καινούργιο τύπο νάρκης ποῦχαν στείλει ἀπτό τάγμα. Κάποτε—κάποτε τό μυαλό του σταμάταγε. Τά παληά χρόνια τοῦ ἀντάρτικου μάουζερ ἔχουν φύγει πιά στόν ἀγύριστο. Τά

ρα θέλει πολύ κόπο για να παρακολουθήσει τὸν Τραγιανὸ πού τοὺς μαθαίνει νὰ λύνουν καὶ νὰ δένουν γρήγορα τὸ ὄπλο-πολυβόλο σὰ νᾶναι τὰ δάχτυλά τους μηχανές.

Κεῖνες τὶς ὥρες ὁ διμοιρίτης ἄναθε ἀπὸ ἐνθουσιασμό.

—Σήμερα ἕνας μαχητὴς πρέπει νὰ ξέρει ἕνα σωρὸ πράγ-ματα. . Σωστός μηχανικὸς πρέπει νᾶναι.

Ὁ γέρος στεναχωριόταν. Ἄπ' ὄλα αὐτὰ πού τοῦ μαθαί-νανε καθημερινά, μονάχα τὸ μάουζερ του μποροῦσε νὰ πεῖ μὲ σιγιοιριά ὅτι τῶξερε. Μὰ δὲν τᾶβαζε κάτω. Κάθε τόσο ξε-τρεχε στὸ διμοιρίτη:

—Ἄντε Τραγιανέ... Βοήθα νὰ σᾶς φτάσω... Ἄπὸ παι-διὸ σὰν καὶ σένα εἶμαι στὴν ἐπανάσταση... Δὲ θέλω τώρα στὰ τελευταῖα νὰ βρεθεῖ κάποιος νὰ μοῦ πεῖ «τράβα πίσω στὰ μετόπισθεν εἶσαι ἀπόμαχος». Κατάλαβες;

.....
Κάποτε-κάποτε στ' ἀμπρὶ σταμάταγαν οἱ φωνές κι' ξε-πεφτε μιὰ βαρειά ἡσυχία. Τότε ὁ Τραγιανὸς ζύγωνε τὸ γέρο μαθητὴ του.

— Πές μας καμμιά ἱστορία μπάρμπα Λιάσκο...

Ὁ γέρος πέταγε ἀπάνω τὸ σκυφτὸ κεφάλι καὶ κύτταζε ἕναν-ἕναν ὄλα τὰ παιδιά τῆς διμοιρίας πού θρῖσκονταν κεῖνη τὴν ὥρα στο ἀμπρὶ. Τὰ μάτια τους εἶναι ὄλα καρφωμένα σ' αὐτὸν καὶ περιμένουν. Ὁ γέρος ξεροθήχει στρίβει τὸ μουστά-κι του καὶ τὸ πρόσωπό του ξαστερώνει. Λοιπὸν δὲν εἶναι ἀκό-μα ἀπόμαχος. Τώρα εἶναι κι' αὐτὸς ὁ δάσκαλος καὶ ὁ Τρα-γιανὸς ὁ μαθητὴς του. Πόσα ἔμαθε τόσα χρόνια μὲ τὴν ἐπα-νάσταση καὶ πόσα ξέρει. Ἐχει μάθει ὄλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ μπορεῖ νὰ δεῖ μέσα ἀπὸ τὰ μυωπικὰ γυαλιά του τὴν ψυχὴ τοῦ καθένα. Ὁ καφτὸς ἀγέρας τῆς ἐπανάστασης πού φέρνει ὁ γέρος ἀπτὰ βάθρεια τὸν δένει μὲ τὸν καινούργιο νεοσύλεχτο καὶ ἀναταράζει τὰ στήθρεια τῶν παιδιῶν τῆς διμοιρίας. Ναί! Μιὰ μικρὴ διμοιρία τοῦ Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ εἶναι ὄλα τὰ παιδιῶ. ὁ γέρος, ἡ στρατεμένη μάνα ἢ Σόφη. Κι' ὄλους αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους παληοὺς καὶ καινούργιους τοὺς δένει κάτι πού θρῖσκεται κεῖ σ' αὐτὴ τὴν ἄκρη, δίπλα στὸ τζάκι: ἕνα μικρὸ σκαλιστὸ κάντρο πού τὸ δούλεψαν ἐδῶ στὸ μέτωπο, τὰ παιδιά τῆς διμοιρίας τοῦ Τραγιανοῦ. Εἶναι ἕνα πελεκημένο σανίδι ἀπὸ κασσόνι ποῦχει σκαλισμένο ἕνα σφυροδρέπανο κι' ἀπὸ κάτω γράφει μὲ μεγάλα βαθεῖα γράμματα ΚΚΕ.

ΣΤΟ ΛΟΧΟ ΘΕΣΕΩΝ

ΑΠΟΓΕΥΜΑ στο λόχο θέσεων. Μέσα σ' ένα άμπρι ό όμαδάρχης διαβάζει τό δελτίο στους άλλους. Τό άμπρι είναι καθαρό, ή φωτιά χύνει μιά πορτοκαλένια άνταύγεια στα πρόσωπα και τ' αυτόματα γυαλίζουν άκουμπισμένα στις άκρες. Συνηθισμένη εικόνα στο μέτωπο. "Αν κάτσεις όμως κάμποσο δώ μέσα θά δείς ότι αυτός πού θά σηκωθεί νά σκουπίσει τό άμπρι θάχει τόνα του χέρι παράλυτο. Άργότερα ένας άλλος θά σύρει τό σπασμένο του πόδι στο παγωμένο χιόνι για νά κουβαλήσει άπ' τό δάσος τά ξύλα τής όμάδας. Κι' όσο θά θγαίνει κι' άπό καμμιά δουλειά στή μέση τόσο και πιό πολλούς θά γνωρίζεις άπ' αυτούς τους ήρωϊκούς άνάπηρους του λόχου θέσεων πού υπερασπίζουν μέ τά σακάτικα κορμιά τους αυτό τό τμήμα τής διάταξης του μετώπου...

Ό άγέρας σφυρίζει στ' αυτιά πετώντας τουφες — τουφες τό χιόνι πάνω στο πρόσωπο, όμως ό γέρο—Καραλάζος, πενήνια πέντε χρονών άπ' τά Καϊλάρια μέ τά πόδια σακατεμένα άπ' τις πορείες, τά τραύματα και τά γηρατειά στέκει κεϊ στή σκοπιά του σφίγγοντας τό κοντάκι του στό γαγερ. Κάποτε—κάποτε όταν ή χιονοθύελλα μανιάζει πάνω άπό τ' άμπρι κάποιος νεολαϊός θά του κάνει τήν πρόταση νά φυλάξει άντι γι' αυτόν στή σκοπιά. Τότε ό γέρο—Καϊλαριώτης θγάζει άπ' τόν κόρφο του μιά λεκιασμένη φωτογραφία και τή δείχνει:

—Αυτός είναι ό γιός μου πού τόν έκτέλεσαν πριν ένα χρόνο. Τώρα έσύ κάθεσαι και λές στον Καραλάζο νά κάνει πίσω. Γίνεται;

Ό Γράμμος σφράγισε τό κορμι του Χρήστου Μόσχου μέ όχτώ τραύματα. Τό δεξί του πόδι είναι όλότελα άχρηστο, όμως ό Μόσχος υπερασπίζεται δίπλα στους πολλούς Καραλάζους του λόχου του, τοϋτο τό τμήμα τής διάταξης του μετώπου. Οί γιατροί δέν τόν άφηναν νά φύγει άπ' τό νοσοκομείο. Ό Χρήστος κάθησε και τούς διηγήθηκε για τή φωτιά πουρριχναν μιά όλόκληρη μέρα πάνω στα πολυβολεία τους τ' άεροπλάνα κεϊ σ' ένα τσουγκάρι του Γράμμου. Τότε ό όμαδάρχης του σκοτώθηκε. "Όμως ό Χρήστος θυμάται ότι τούς φώναζε άδιάκοπα μέχρι τήν τελευταία ώρα πού ξεψύχησε.

—Χτυπάτε τους φασίστες παιδιά... Χτυπάτε τους όσο

έχετε ζωή μέσα σας.

Ο Λάζαρος Παλάσκας έχει σακάτικο τὸ δεξί του χέρι. Ο Κώστας Τσάκαλος, ανάπηρος κι' αὐτός, πήρε προχτές τ' όπλοπολυβόλο και κούτσα-κούτσα άκολουθήσε μιὰ ομάδα του λόχου ποῦκανε τὴν πρώτη νυχτερινή κρούση στὸν έχτρό. Ἡ Μαρία Καλαϊτζίδου είναι 35 χρονῶν, ὁ Νίκος Μπόσκος 50 χρονῶν κι' ὁ Ἀναστάσης ὁ Γιαγκίνης 60.

Πίσω ἀπὸ τοῦτα τὰ νούμερα και τὰ ὀνόματα ὁ πόλεμος κόλλησε ἀπὸ μιὰ ἀναπηρία και τοὺς καταχώρησε στὴν κατηγορία τῶν βοηθητικῶν. Ὅμως ἡ ψυχὴ τῶν Καραλάζων τοῦ λόχου θέσεων, ἔφερε ξανά τοῦτα τὰ νούμερα και τὰ ὀνόματα ἔδῶ στὴν πρώτη γραμμὴ νὰ δώσουνε τὸ παρόν...

Ἐνα θράδυ στ' αἰπρὶ τοῦ Καραλάζου εἶχαν ἀρχίσει τὶς ἱστορίες, περιμένοντας ναρθεῖ ἡ ὥρα γιὰ νὰ βγοῦν στὴ σκοπιὰ. Κάθησα μαζί τους και τοὺς άκουγα. Σὲ μιὰ στιγμή γύρισαν κατὰ μένα...

— Πές μας και σὺ καμμιά ἱστορία συναγωνιστή.

Τι νὰ τοὺς πῶ; Ἐψαξα, ἔψαξα στὸ μυαλό μου. Στὸ τέλος δὲν ξέρω κι' ἐγὼ πῶς τὸ θυμῆθηκα. Κάθησα και τοὺς ἱστόρησα τὸν παληὸ θρῦλο τοῦ Κυναίγειρου.

«Ὅταν τὰ Πέρσικα καράβια φεύγανε κυνηγημένα ἀπὸ Μαραθῶνα, ἓνας πολεμιστὴς τῆς Ἀθήνας ποῦ τὸν λέγανε Κυναίγειρο ρίχτηκε στὴ θάλασσα κι' ἄρπαξε τὴν πρύμνη ἑνὸς ἔχθρικοῦ καραβιοῦ γιὰ νὰ τὸ αἰγμαλωτίσει. Τοῦ τῶκοψαν μὲ μιὰ σπαθιά. Αὐτὸς τ' ἄρπαξε πάλι μὲ τ' ἄλλο του χέρι. Τοῦ τῶκοψαν ἀπ' τὸν ὤμο κι' αὐτό. Μὰ τὸ πείσμα τοῦ πατριώτη ποῦ ὑπερασπίζεται τὴ γῆ του ἀπτοὺς ξένους δὲν ἄφησε τὸν Κυναίγειρο νὰ ἐγκαταλείψει τὸ σκοπὸ του. Σίμωσε πιὸ πολὺ κι' ἄρπαξε τὸ πέρσικο καράβι μὲ τὰ δόντια».

— Ἐ! συναγωνιστή... Αὐτὸ εἶναι παληὰ ἱστορία, μ' ἔκοψε ὁ Καραλάζος...

Οἱ ἄλλοι ἀκοῦνε περίεργα ἀπτὴ γωνιά τους. Κεῖνη τὴν ὥρα δὲν ἀπάντησα στὸν Καραλάζο. Μὰ ὅταν φεύγοντας ἀπλωσε τὸ σακάτικο χέρι του νὰ μὲ χαιρετήσει, ἔσκυψα στὸ αὐτί του.

— Δὲν εἶναι παληὰ ἡ ἱστορία ποῦ σοῦ εἶπα Καραλάζα... Εἶναι καινούργια... Τωρινή!..

Ὁ γέρος ἔσκυψε τὸ κεφάλι και σὰν τὸ ξανασήκωσε, τὰ μάτια του εἶχαν πάρει μιὰ καινούργια λάμψη ἀπὸ τὸ βλέφαρο.

Γελοῦσαν!..

Ο ΠΑΛΗΟΣ ΚΑ·Υ·ΜΟΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟ — ΤΡΑΪ·ΚΟΥ

Ο γέρο Τράϊκος στέκει στο κατώφλι του και βλέπει τη μακρυά φάλαγγα με τούς αντάρτες που περνάει άργά τὸ καλντερίμι τοῦ χωριοῦ. Στὴν πλατεία οἱ μεταγωγικὶ τῆχουν σιήσει στο χορὸ μαζί με τούς σαμποτέρ ὡς ναρθεῖ ἡ ὥρα νὰ ξεκινήσουν κι' αὐτοί. Ἐνα νταούλι πιὸ πέρα κρατᾶει τὸ ρυθμὸ τοῦ χοροῦ, τὰ χοντρά ἄρθυλα χτυπᾶνε με δύναμη στο χῶμα κι' ὁ καλαματιανὸς ξετυλίγει τὶς δίπλες του μπρὸς στ θολὰ γεροντικὰ μάτια τοῦ γέρο — Τράϊκου. Σὲ λίγο σταμάτησαν.

— "Αντε... παίξε καὶ κανένα σλαβομακεδόνικο, λέει ἕνας αντάρτης σ' αὐτὸν ποὺ θαρᾶει τὸ νταούλι. Τὰ μάτια τοῦ γέρου γλύκαναν στο λιγοστὸ φῶς τοῦ δειλinoῦ. Εἶναι ντόπιος, σλαβομακεδόνας καὶ σὰν ἦταν νιὸς τοῦ ἄρεσε νὰ χορεύει τοῦτο τὸ χορὸ.

— Ντοῦμπι μωρέ, κάνει ἀνυπόμονα καὶ χτυπάει τὸ μπαστοῦνι του στο χῶμα

Τὸ νταούλι ἄρχισε πάλι κι' αντάρτες σήκωναν σύννεφο τὴ σκόνη με τὰ πηδήματά τους... Αὐτὸ τὸ θαμπὸ σύννεφο ποὺ τοὺς σκέπασε γιὰ λίγο ἔφερε ξανά στὴ θύμιση τοῦ γέρου, κάτι μπκρονες, πολὺ παλιές πιὰ, μέρες...

Ἦταν τότε στὸν ἑλληνοϊταλικὸ πόλεμο. Τὰ δυὸ παιδιὰ τοῦ γέρου Τράϊκου ἐπιστρατεύθηκαν καὶ φύγανε με τούς πρώτους γιὰ τὸ μέτωπο. Ὁ μεγάλος, ὁ Πέϊκος ἀκούστηκε γρήγορα. Σὲ μιὰ μάχη ἐκεῖ στο Πόγραδετς μαζί μ' ἄλλους δυὸ φαντάρους ἀπτὴν παλιὰ Ἑλλάδα ἔπεσε πάνω σ' ἕνα ἰταλικὸ πολυβολεῖο, τὸ λιάνισε με τὶς χειροβομβίδες κι' αἰχμαλώτισε ἕναν ἰταλὸ λοχαγὸ μαζί με ὀλόκληρη διμοιρία. Σὰν τῷμαθε ὁ γέρος, μάζεψε τούς φίλους του κι' ἔβγαλε τὸ καλὸ κρασί ἀπτὸ κελλάρι νὰ γιορτάσει γιὰ τὸ γιό του ποὺ πολέμαγε παλληκαρίσια τούς φασίστες. Τὸ κρασί ἀναψε γρήγορα τὸ κέφι. Ὁ γέρος πετάχτηκε σὲ μιὰ στιγμή ἀπάνω, τράθηξε καὶ δυὸ τρεῖς ἄλλους καὶ τῶριξε στο χορὸ. Τὸ τραγοῦδι ξεχύθηκε ἐκνενατὰ ἔξω. Ὁ πεταχτὸς σλαβομακεδόνικος σκοπὸς ποὺ ἦναι γιὰ κα του ἦταν ριζωμένη βαθειὰ στὴν καρδιά τοῦ γέρου ἔφτασε

ὡς τὴν πλατεῖα :

Ἐλένο μόμε Ἐλένο
νά μάϊκα τσοῦπε γκαλένο
ὄπ. . . ὄχ. . . ὄχ. . . Ἄντε!

Μὰ δὲν κράτησε γιὰ πολὺ. Τὴν πόρτα τὴν θρόντηξαν
ξαφνικὰ δυνατὲς κλωτσιῆς καὶ τὸ θυρόφυλλο τινάχτηκε σπα-
σμένο ἀπὸ τοὺς χωροφύλακες καὶ τὸ νωματάρχη πού ὄρμη-
σαν μὲ σηκωμένες τὶς γροθιῆς, καταπάνω στὸ γέρο—Τράϊκο.

— Βούλγαρε. . . Τὰ σλάβικα ἄρχισες πάλι;

Ἄρχισαν νὰ τὸν χτυπᾶνε ἄγρια, πέταξαν ἔξω ὄλους
τοὺς ἄλλους κι' ὕστερα τὸν ἔσουραν τελευτᾷο στὸ σταθμό.

Ὁ γέρος τ' ἔχε χάσει καὶ τὸ ματωμένο σαγῶνι τοῦ
ἔτρεμε.

— Νά. . . Γιὰ τὸ παιδί ποῦναι φαντάρος τ' ὄκανα. . . Ἐ-
τειδὴ πολεμᾷει καλὰ τοὺς φασίστες κεῖ στὴν Ἄλβανία.

— Δὲν ξέρεις ρὲ ὅτι ἀπαγορεύεται διὰ νόμου νὰ μιλάς
καὶ νὰ ἐκφράζεσαι εἰς τὴν σλαβικὴν;

— Νά. . . Γιὰ τὸ παιδί καπετάνιο μου. . . Δὲν ἤξερα
ἄλλο χορὸ νὰ χορέψω. . .

Τὸν κλείσανε μέσα στὸ ὕγρὸ μπουντροῦμι τοῦ σταθμοῦ.
Ὁ γέρος πέρασε ὄλη τὴ νύχτα βογγώντας. Ἄγρυπνος συλλο-
γίζονταν τὸ παιδί του καὶ κοίταγε ἀπὸ ἀραχνιασμένο παρα-
θυράκι τῆς φυλακῆς ἓνα ἀστέρι πού τρεμόπαιζε στὸν οὐρανό.

Καὶ σὰν νᾶταν τὸ ἄστρο πού μποροῦσε ν' ἀκούσει μονά-
χα τὸν πόνο τοῦ ἔσφιξε τὰ χέρια του καὶ τὸ κοίταξε παρα-
καλεστικά.

— Πότε λοιπὸν θὰ φωτίσεις καὶ γιὰ μᾶς; Πότε;

* * *

Τὸ σύννεφο τῆς σκόνης διαλύθηκε στὸ βραδυνὸ ἀγέρα.
Κεῖνα τὰ χρόνια εἶναι πιὰ μακρυνά, ξεχασμένα. Ὁ Πέϊκος
τότε σκοτώθηκε κοντὰ στὴν Κορυτσά μὰ ὁ μικρὸς εἶναι τώρα
ἀξιωματικὸς στὸ Δημοκρατικὸ Στρατὸ καὶ πολεμᾷει.

Τὸ ντσοῦλι παίζει ἀδιάκοπα κι' ὁ γέρος ἀφήνει πιὰ τὴ
συλλογὴ καὶ βλέπει τοὺς ἀντάρτες πού χορεύουν τὸ χορὸ τοῦ
τόπου του. Σὲ μια στιγμὴ θγαίνει ἓνας καὶ τὸν πιάνει ἀπὸ
χέρι.

— Ἐλα συναγωνιστὴ νὰ χορέψεις καὶ σύ. . . Ἄντε πα-
πού! . . . τί ξεχάστηκες στὴ γωνιά σου. Τὸν θάλανε μὲ τὸ ζορι

στο χορό. Πέταξε το μπαστούνι κι' άρχισε νά χορεύει με τὰ κουρασμένα γεροντικά πόδια του,

Έλενο μόμε...

Τ' άστέρια ξεπρόβαλλαν ένα-ένα στον ούρανό. Και σαν νά ξεχώρισε ό γέρος εκεί ψηλά εκείνο τó άστέρι που'χε δει τότε από άραχνιασμένο παράθυρο τής φυλακής μισόκλεισε τὰ θουρκωμένα του μάτια και τó κοίταξε με άγάπη.

— Έπιτέλους... Φώτισες και για μάς...

ΜΙΑ ΜΙΚΡΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ

Τ Η νύχτα ή διμοιρία θά χτύπαγε στο άντικρυνό ύψωμα τόν έχθρό. Έτσι όπως τάχε σχεδιάσει ό λοχαγός έπρεπε ή διμοιρία νά θγάλει δυό καλά παιδιά και νά τὰ στείλει ν' άνοίξουν πυρά στον έχθρό από τήν αντίθετη μεριά πού θά γινόταν ή κρούση, για νά τραθήξουν εκεί τήν προσοχή τής φρουράς. Γι' αυτή τή δουλειά διαλέξανε τόν Μπλάτση και τόν Καραμπή. Ό διμοιρίτης τούς έδωσε τó ρολόϊ του για νά μη κάνουν λάθος στην ώρα και τούς ειπε τή διαταγή.

— Άκριβώς στις 2 και 20' νά βάλετε τήν πρώτη ριπή.

Η χιονοθύελλα μάνιαζε σ' όλο τó Βίτσι όταν ξεκίνησε ό Μπλάτσης με τόν Καραμπή. Γκρεμοί και χαράδρες, μονοπάτια σκαλωμένα στους γλυστερούς βράχους έχουν χαθεί στο σκοτάδι — ή πορεία άρχίζει δύσκολη θασσανιστική... Μέσα στο δάσος με τις όξυές, μαζεμένοι κοπάδια κοπάδια ούρλιάζουν οι πεινασμένοι λύκοι. Στριφογυρίζουν στη χιονοθύελλα και μυρίζουν άγριεμένοι τόν άέρα που φέρνει κοντινές όσμές άνθρωπινής σάρκας.

Ήταν ακόμα από μέρος πού θά στέκονταν νά χτυπήσουν, όταν άρχισαν οι όλμοι. Πέφτανε σκόρπιοι στην τύχη γύρω από ύψωμα και δίχως καμιά αίτια. Μονάχα ή συνήθεισ πού τήν έχει κάνει μόνιμη ό φόβος τής νύχτας, έσπρωξε τόν όλμιστή του έχθρου νά σκορπίσει πέντε—έξη βλήματα.

Ένα τέτοιο βλήμα τής τύχης, όπως λένε έδω στο μέτωπο, χτύπησε τó Μπλάτση στο κεφάλι και τόν σώριασε κάτω άναίσθητο. Ό Καραμπής ξαφνιασθηκε — σχεδόν τρόμαξε, από άναπάντεχο. Πέφτει ν' άρπάξει τó Μπλάτση, τού μιλάει κοφτά μέσ' τόν άέρα μα αυτός βογγάει μονάχα δίχως

νά μπορεί ν' ἀπαντήσει.

Ὁ Καραμπῆς σηκώνει τὰ μάτια κοί μετράει μ' ἓνα φοβισμένο δέος τὴν ἀπόσταση ποὺ τὸν χωρίζει ἀπὸ ἐχθρικό συρματοπλέγμα. Ἐχει ἀκόμα ἓνα γιομάτο τέταρτο νά περπατήσει. Πρέπει νά τρέξει γρήγορα μὲ τὸ στάγερ του.

Ὅχι δὲ γίνεται. Οἱ λύκοι οὐρλιάζουν πιὸ πέρα. Λίγο νά μακρύνει, τὸ αἷμα τοῦ Μπλάτση θά τοὺς μαζέψει. Τότε νά μείνει κοντά του — νά τὸν φορτωθεῖ στὴν πλάτη καὶ νά γυρίσει πίσω; Οὔτε αὐτὸ δὲ μπορεί νά γίνει. Αὐτοὶ ποὺ θά χτυπήσουν περιμένουν νά τοὺς ξαλαφρώσει μὲ τὰ δικά του πυρὰ.

... 2 καὶ 5' ... 2 καὶ 6' ...

Ἡ ἀποστολὴ πρέπει νά ἐκτελεσθεῖ. Μὰ κι' ὁ τραυματίας δὲν πρέπει νά κινδυνέψει ὀλομόναχος στὴν ἐρημιά. Τί μένει λοιπὸν τώρα σ' αὐτὸν τὸν ἀπλό μαχητὴ ποὺ μέσ' τῆ χιονοθύελλα παραδέρνει μὲ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσης καὶ τῆς σκέψης τοῦ τοῦθαλε μπροστὰ τὸ ἀναπάντεχο διλημμα;

Ἄκριβῶς στίς 2 καὶ 20' ὅπως ἤθελε τὸ σχέδιο, ἡ διμοιρία ποὺ περίμενε ναρθεῖ ἡ ὥρα τῆς κρούσης ἀκούσε τὰ πυρὰ ἀπὸ στάγερ τοῦ Καραμπῆ. Ὁ ἐχθρὸς πετάχτηκε τρομαγμένος — ἄρχισε νά βάζει μὲ ὄλα τὰ ὄπλα κατακεῖ. Ὁ διμοιρίτης κοιτάει τὸ ρολοῖ.

— Μπράβο στὰ παιδιά... ἐκτέλεσαν τὴ διαταγή...

Ἀπὸ δῶ ὁ ἐχθρὸς δὲν κατάλαβε ἀκόμα τίποτα. Ρίχνει κοντὰ στὴν κατεύθυνση τοῦ Καραμπῆ ἐνῶ ἡ διμοιρία περνάει ἀθόρυθα τὰ συρματοπλέγματα ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά. Οἱ φαντάροι δὲν βλέπουν, δὲν ξέρουν πόσοι τοὺς χτυπᾶνε. Τὸ σκοτάδι εἶναι πυκνὸ, κρύβει τὴ σκηνὴ ποὺ ξετυλίγεται μπροστὰ στὰ συρματοπλέγματά τους.

Ὁ Καραμπῆς πολεμáει μονάχος, τρέχει καὶ ρίχνει, φορτωμένος στὴν πλάτη τὸ βαρὺ σῶμα τοῦ Μπλάτση. Τὰ μάτια του δακρύζουν ἀπ' τὴν κούραση καὶ τὴ δύναμη ποὺ βάζει νά μὴν πέσει. Τρέχει σὲ μιὰν ἄκρη, ρίχνει δυὸ — τρεῖς ριπέδες κι' ὕστερα τσαλαβουτώντας στὸ χιόνι τραβάει, φορτωμένος πάντα τὸ Μπλάτση, σ' ἄλλη μεριά καὶ ξαναρχίζει νά ρίχνει καὶ τὰ λεφτὰ πάνω στὴν πλάκα τοῦ ρολογιοῦ περνᾶνε ὥσπου ἀπὸ μακρὰ φτάνει στ' αὐτιά του τὸ «ἀέρα» τῆς διμοιρίας...

ΤΟ ΕΛΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΩΧΟ

Ο Άργύρης Καραμούζης είναι ένας μαχητής του Δημοκρατικού Στρατού.

Πριν τέσσερις μήνες ήταν φαντάρος στον έχθρικό λόχο που φύλαγε το 1696 αντίκρου στο Λουτζερ. Τόσκασε και ήρθε σέ μās. Κάποτε - κάποτε, όταν μέσα στην ομάδα αρχίζει ο καθένας τις ιστορίες του, ο Καραμούζης βγάζει από πορτοφόλι του ένα άσημοκεντημένο έθνόσημο του παληού ΕΛΑΣ και τὸ δείχνει.

— Θέλετε νά σās πῶ κι' ἐγὼ τὴν ἱστορία μου;

Σέ κανένα δὲν εἶναι ἄγνωστη τούτη ἡ ἱστορία. "Ὁμως τοὺς ἀρέσει νά τὴν ἀκοῦν... Ὁ Καραμούζης ἔχει μιὰ θαθεῖα συγκίνηση στὴ φωνή του ὅταν λέει τὴν ἱστορία του...

«Καὶ τὰ τρία ἀδέρφια εἶμαστε στὸν ΕΛΑΣ. Ὁ ἕνας πιάστηκε τὸ 43 ἀπτοὺς γερμανοὺς καὶ ἐκτελέστηκε. Ὑστερα ἀπὴ Βάρκιζα μās ἔβαλε στὸ κυνηγητὸ ἡ ἀσφάλεια Κοζάνης. Πότε ἀπὸ δῶ καὶ πότε ἀπὸ κεῖ κατάφερε νά μπλέξει τὸ δεῦτερο ἀδερφὸ καὶ νά τὸν τραβήξει στὸ στρατοδικεῖο. "Εμεινα γὼ κι' ἡ μάνα μου καὶ δὲν ξέραμε τί νά κάνουμε ἔτσι πὺ μās κυνηγάγανε. Λίγες μέρες πρὶν περάσουν τὸν ἀδελφὸ μου στὸ στρατοδικεῖο ἐπιστρατεύσανε τὴν κλάση μου. Τότε γὼ πῆρα τὴν ἀπόφωση.

— Μάνα, εἶπα στὴ γρηά. Θὰ παρουσιαστῶ. "Ὁμως μὲ τὴν πρώτη εὐκαιρία θὰ φύγω στοὺς ἀντάρτες. "Ἐχε τὸ νοῦ σου γιὰ νά μὴν ἀνηουχῆσεις σὰν δὲν λάβεις γράμμα μου.

Ἡ γρηά ἔβαλε τὰ κλάματα.

— Κι' ἂν φύγεις τί θὰ γίνεῖ μὲ τὸν ἀδελφὸ σου; Αὐτοὶ θὰ τὸν σκοτώσουν ἀμέσως σὰν μάβουν ὅτι ἔφυγες ἀντάρτης. Μείνε ὡς νά γίνεῖ τὸ στρατοδικεῖο νάχει κάτι γιὰ ἐλαφρυντικό. Δίκηο εἶχε ἡ γρηά. Πῆρα τὰ μπουγαλάκια μου κι' ἔφυγα νά παρουσιαστῶ. "Ὁμως πρὶν ἀφήσω τὸ σπίτι κάθησο καὶ ἔκανα μαζί της τὴ συμφωνία μου.

— Θὰ κάτσω ὅσο χρειαστεῖ... παραπέρα ὄχι...

— Παραπέρα δὲ θέλω κι' ἐγὼ. "Ἄν δὲν ἦταν ὁ ἀδελφός σου, ἐγὼ πρώτη θὰ σ' ἔδιωχνα στοὺς ἀντάρτες.

"Ἐφυγα κι' ἀπτὶς πρώτες μέρες πὺ μās φέρανε ἐδῶ στὸ μέτωπο πῆρα ἕνα γράμμα τῆς γρηᾶς: Μοῦγραφε νά στεί-

λω άμέσως μιá θεβαίωση ότι ύπηρετάω στόν «Έθνικό Στρατό» για να τή δείξουν στο στρατοδικείο.

Παρουσιάστηκα στο λοχαγό και τόν παρακάλεσα να με βοηθήσει.

— Κύριε λοχαγέ... Ό αδελφός μου κινδυνεύει να έκτελεστεί... Δώσε μου μιá θεβαίωση ότι είμαι στρατιώτης του λόχου σου...

Περίμενα πώς δέ θάλεγε όχι. Όμως γελάστηκα γιατί αυτός άπτην πρώτη κι' δλας στιγμή άρχισε να με θρίζει γιατί είχα αδελφό «βούλγαρο» και στο τέλος μουπε ότι έπρεπε να ζητήσω άδεια για να πάω να τόν σκοτώσω με τά ίδια μου τά χέρια.

Μιá εβδομάδα όλόκληρη επέμενα. Πήγαινα κάθε πρωί και τόν παρακαλούσα. Πότε με κορόιδευε λέγοντάς μου ότι θά μεταδώσει με τόν άσύρματο τή θεβαίωση στην Κοζάνη. Όστερα από μερικές μέρες ήρθε και με θρήκε ένας συνάδελφος πουχε πάει με άδειά στην Κοζάνη, για να μου πεί να μην κοιτάζω άδικα.

— Ό αδελφός σου έκτελέστηκε προχτές το πρωί. Πήγα από σπίτι και θρήκα τή μάνα σου.

Σουδωσε κανένα γράμμα ή γρηά;

— Όχι... Μονάχα τουτο το δεματάκι.

Μ' έπιασε ένα σιγανό κλάμα και τά χέρια μου τρέμανε καθώς λύνανε το σπάγγο. Τι νάχε μέσα ή γρηά. Μ' δλη τή λύπη που την ξεδερνε πάλι δέ με ξέχασε.

Άπ' τ' άνοιγμένο χαρτί φάνηκε ή φωτογραφία του σκοτωμένου αδελφου μου κι' ύστερα τουτο το δίκωχο που φοράω. Όταν το ξετύλιξα καλά κι' είδα το έλασίτικο σήμα πουχε ραμμένο, το γνώρισα. Ήταν το δίκωχο που φόραγα σαν παλεύσαμε και τά τρία άδέρφοια τόν κατακτητή.

Κείνο το θράδυ έκλαψα πολύ ώρα. Θυμήθηκα το ρημαγμένο μας σπίτι, τή μάνα μου πουμεινε έρημη στόν κόσμο κι' ύλη τήν ώρα χείδευα το έλασίτικο δίκωχο. Μέσα στο δέμα δέν ήταν τίποτ' άλλο. Το δίκωχο μιλούσε για δλα. Και για τή μάνα μου, και για τήν έκδίκηση, και γι' αυτό που μουμνε να κάνω.

Τήν άλλη μέρα ή έπιθυμία τής γρηάς είχε έκπληρωθε?...

Η ΟΜΑΔΑ

Η Μαντώ ήταν στον τρίτο λόχο κι' ο γιός της στον έκτο. Δέν ήταν παρσιπάνω από τριανταπέντε χρονών, μὰ φαίνονταν πιό γέρασμένη, όταν ήρθε στην ομάδα. Τό χωριό της είχε καεί. Πριν πάρει νιουφέκι ήταν μιὰ αγρότισσα μέ τό μικρό νοικοκυριό της, μέ τίς κασίκες και τίς κότες της κι' όλη ή ζωή ήταν κλεισμένη μέσα στον περίγυρο μιās στενής χωριάτικης αύλης.

Όταν ό γιός της ό δεκαπεντάχρονος σύνδεσμος του έκτου λόχου, θγήκε άντάρτης, τό βλέμμα της έπεσε και λίγο πιό έξω. Κοίταζε τά τριγυρινά βουνά κι' όταν τύχαινε νά περάσει κανένα άντάρτικο τμήμα έπιανε κανέναν και ρωτούσε:

— Μήπως ξέρεις τί γίνεται ό Θεωράκης ό Μηλιώσης; Είναι γιός μου. Όταν ήρθε για πρώτη φορά στην ομάδα ήταν σιωπηλή και ξένη — κάθονταν στη γωνιά της κι' άκουγε άδιάφορα τίς κουβέντες των άλλων. Κάθε πρωί σταμάταγε τό σύνδεσμο που πήγαινε για τον έκτο λόχο και τον ρώταγε:

— Τι γίνεται ό Θεωράκης ό Μηλιώσης;

Στή μικρή ομάδα μαζί μ' αυτήν ζούσε κι' ή Θεανώ, μιὰ μικρή Ρουμελωτισσα που έγραφε κάθε μέρα γράμματα στο μακρυνό σπίτι της, ό Γάβρος, παληός άντάρτης μέ τον καύμό των χαμένων παιδιών του πάντοτε στην καρδιά. Τό πορτοφόλι του Ντάφα του όμσδόρχη ήταν γεμάτο φωτογραφίες άπτόν καιρό της ειρήνης. Τίς έδειχνε κάθε τόσο κι' άρχιζε άτέλειωτες ιστορίες για τή φαμίλια του. Ό Πετρήσ, παληός ναυτεργάτης, λαχταρούσε νά δει θάλασσα και τελευταίος της ομάδας ήταν ένας έπονιτάκος — δυό μηνών άντάρτης — που παραμίλαγε στον ύπνο του και φώναζε τή μάνα του. Τέλος πάντων όλοι αυτοί οί άνθρωποι που τους είχε δέσει ή στρατιωτική πειθαρχία σ' αυτή τή μικρή ομάδα είχαν τίς ιστορίες τους. Ζούσαν και κουβέντιαζαν ανάμεσά τους, δένονταν σφιχτά, καρδιακά, μέ τήν αγάπη που δημιουργεί τό χαράκωμα και μονάχα ή Μαντώ έστεκε παραπέρα και δέν νοιάζονταν για κανέναν άλλον έξω άπό γιό της — έτσι όπως τήν είχε μάθει νά κάνει ή κλειστή ζωή της αγρότισσας που πέρασε χρόνια και χρόνια μέ μοναχή έγνοια τό σπιτίσιο νοικοκυριό της.

Οι μέρες περνούσαν έτσι, και μιὰ νύχτα ξεκίνησε ἡ μικρὴ ομάδα μ' ὄλο τὸ Τάγμα, μ' ὄλη τὴν Ταξιαρχία, γιὰ τὴ μεγάλη μάχη.

Ἡ Μαντῶ πολέμαγε ὄρες ὀλόκληρες μαζί με τὴν ομάδα της. Οἱ ὀβίδες σφυρίζανε πάνω τους, σκάζανε γύρω καὶ τοὺς σκέπαζαν με χῶματα καὶ χιόνι. Πάνω σ' ἓνα μεγάλο φούντωμα τῆς μάχης τραυματίστηκε καὶ τὴν πῆραν πίσω με τὸ φορεῖο. Τὰ μηνίγγια της θούϊζαν ἀπτόν πόνο καὶ τὸ τράνταγμα ποὺ τῆς ἔδωσε τὸ βλήμα. Ἔμεινε στὸ σταθμὸ ἐπίδεσης καὶ περίμενε ναρθεῖ ἢ σειρά της νὰ τὴν πάρουν πίσω στὸ νοσοκομεῖο. Οἱ σύνδεσμοι περνάγανε λανανιασμένοι διπλά της, νοσοκόμοι ἔρχονται κάθε τόσο ἀπτὴ μάχη κουβαλώντας τραυματίες. Ἡ θουὴ ἀπτίς μακρυνές ἐκρήξεις, κοφτὰ λόγια, βογγητά, φωνές, μιὰ καινούργια εἶδηση — ὄλος ὁ δυνατὸς ἠλεκτρισμένος ἀέρας ποὺ τὴν τριγύριζε κάνανε τὴν καρδιά της Μαντῶς νὰ χτυπάει δυνατά. Σὲ μιὰ στιγμή εἶδε ἓναν περαστικὸ ποῦρχονταν ἀπ' τὴ μάχη. Τὸν φώναξε:

— Συναγωνιστή... Συναγωνιστή... Τὸ Θεωράκη τὸν Μηλιώση τὸν ξέρεις;

— Τὸν ξέρω.

— Εἶναι παιδί μου... Πές μου

— Καλὰ εἶναι, ἔκανε βιασμένα ὁ ἄλλος καὶ πῆγε νὰ φύγει... Ἡ μάννα ἔκλεισε τὰ μάτια κι' ἡσύχασε. Ἔμαθε γιὰ ὅτι τὴν ἔνοιαζε καὶ τῆς πονοῦσε τὴν καρδιά. Μὰ τὴν ἴδια κι' ὄλας στιγμή τὰ χέρια της βγῆκαν ἀπ' τὴν κουβέρτα καὶ κράτησαν πάλι τὸν περαστικὸ.

— Τὴν ομάδα τοῦ Ντάφα τὴν ξέρεις;

— Ναί...

— Τί κάνει ἡ Θεανῶ;

— Καλὰ εἶναι... Πολεμάει...

— Ὁ Γάβρος;

— Ἐν τάξει...

Κάθησε καὶ τοῖ ἀράδιαζε λαχταρισμένη τὰ ὀνόματα τῶν παιδιῶν τῆς ομάδας κι' ἦταν τόσο ἀνήσυχο τὸ βλέμμα της ποὺ ὁ ἄλλος δὲν κρατήθηκε.

— Παιδιά σου εἶναι ὄλοι αὐτοί;

Ἡ Μαντῶ ταραχτήκε. Στ' ἀλήθεια πρώτη φορὰ τῆς τύχαινε αὐτό

— Ὁχι εἶπε σιγά. Εἶναι ἡ ομάδα μου...

Κι' ἓνας καινούργιος χτύπος ἄρχισε μέσα στὴν καρδιά της...

Η ΤΥΦΛΗ ΑΝΤΑΡΤΙΣΣΑ

ΤΑ μαλλιά της είχαν χυθεί πίσω στο λερό χιτώνιο, άνεμίζανε σαν άγρια χαιτή γεμάτα άγριόχορτα, λάσπη και καπνιά.

Ή μάχη κράταγε από τό μεσημέρι χαμηλά στά ριζά του λόφου που υπεράσπιζε ή μικρή ομάδα. "Ένα έχθρικό τάγμα ξεκίνανε για τρίτη φορά να καταλάβει τό ύψωμα. Ξαφνικά, όπως σηκώνονταν να δεί, ένα μπουμπουνιτό την τάραξε σύγκορμη. Τό κρύο φτερούγισμα που σκόρπισαν στον άέρα τά σίδερα κι' οί πέτρες, ή λάμψη μιās άστραπής που πυρπόλησε μονοστιγμής τά τσουγκάρια και τον ούρανό κι' ύστερα ένα δυνατό κάψιμο στά μάτια ήταν όλα δσα ένοιωσε πριν πέσει άναίσθητη δίπλα στο όπλοπολυβόλο...

Ήρθε στά συγκαλά της από κάτι δυνατές σκουντιές και τις άγριοφωνάρες που την πρόσταζαν να σηκωθεί. Τό ξύπνημα της Νίκης ήταν διπλό και άγριο. Τό πυχτό μαύρο σκοτάδι, της σκέπαζε τά μάτια που τά βασάνιζε ένας δυνατός άσήκωτος πόνος. Άπ' τις φωνές, τις βλαστήμιες και τις κλωτσιές που άρχισαν να της δίνουν, κατάλαθε τι την είχε βρει. Ήταν τυφλή και αίχμάλωτη!..

.....

Την κατέβασαν σέρνοντας στά ριζά κει που άρχιζε ο χωροφύλακας. "Υστερα την έδωσαν σε πέντε χωροφύλακες να την πάνε στην πολιτεία. Αύτοι την θάλανε στη μέση και άρχισαν να την σπρώχνουν και να την τραβάνε δώθε κειθε κοροϊδεύοντας. "Υστερα τράθηξαν μπροστά και την άφησαν νάρχεται μονάχη από πίσω άφου της δώσανε ένα μπαστούι, όχι τόσο για να την βοηθήσουν, όσο για να γελάνε με τό άστείο της θάδισμα.

Ό δρόμος πέραγε δίπλα σε μιá δενδροστοιχία "Αν δέν ήταν σκλαβωμένος ό τόπος της θα φόραγε ένα άνοιξιάτικο φουστάνι και θα περπάταγε σ' έναν τέτοιο δρόμο, κάτω από φυλλωσιές. Τώρα στην πυκνή σκόνη του χωροφύλακου γάραζε για τελευταία φορά τά θήματά της. Τι θα γίνονταν όταν θα την πήγαιναν στην πολιτεία; Ή τυφλή άνατρίχιασε. "Ήξερε τι θα γίνονταν. Πριν βγει άνατρίχιασε

είχε δει μιὰ τέτοια σκηνή στο μέρος της. Οί φασίστες μάζεψαν τόν κόσμο στην πλατεία νά δει έναν τραυματισμένο άντάρτη ποῦχαν πιάσει. Σέ μιὰ εξέδρα ήταν ὁ δήμαρχος, ὁ δεσπότης, ὁ μοίραρχος καί στή μέση ὁ ξένος. "Ένας ψηλός κοκκαλιάρης ἐγγλέζος μέ μαῦρα γυαλάκια καί κιτρινιάρικο μοῦτρο. Οί ἐφημερίδες γράφανε ὅτι ήταν τῆς ἐπιτροπῆς. Ποιᾶς ἐπιτροπῆς; Κανείς δέν ἤξερε...

Οί χωροφύλακες δέρνηανε τόν τραυματία δεμένο μπροστά στην εξέδρα. Ὁ κόσμος γύρω ήταν βουβός.

Κεῖνη τήν ὥρα ὁ ξένος γέλασε μ' ἕνα ξερό γέλοιο. Ὁ τραυματίας εἶχε πέσει πιό πέρα ζαλισμένος ἀπτά χτυπήματα. Τό γέλοιο τοῦ ξένου χτύπησε πάλι σά νεκρική καμπάνα πάνω ἀπτό ἐχθρικό πλήθος... Ξαφνικά ἀπό κάποια γωνιά ξέσπασε μιὰ ἄγρια φωνή.

— Μ' ἕναν ἀνήμπορο τραυματία γελᾶς κτήνος;

Ἡ πλατεία ἀναστατώθηκε μέσα σέ μιὰ στιγμή. "Υστερα... Μά ἡ τυφλή δέ μπορεῖ τώρα νά σκεφτεῖ τὰ περασμένα. Γιατί κεῖνο τό ξερό σαδιστικό γέλοιο ἀκούγεται τώρα γι' αὐτήν ἀπτούς μπροστινοὺς χωροφύλακες. Ἡ ἀνημποριά της ἔκανε τό μῖσος πιό ἄγριο. "Έχυσε καφτὰ δάκρυα ἀπτά ἄχρηστα μάτια καί πόνεσε. Τούτη τῆ στιγμή ἔνοιωσε δυνατά τήν ἀξία τοῦ χαμένου ντουφεκιοῦ της. Νάχε μονάχα ἕνα ὄπλο τούτη τήν ὥρα. Νά βαρέσει, νά φύγει τό ἄχρηστο μῖσος ποῦ μαζεύεται μέσα της καί σφίγγει τὰ μηνίγγια. "Έβαλε μηχανικά τό χέρι της στην τσέπη καί ξαφνικά ἀνατρίχιασε. Εἶχε ἀκουμπήσει τήν κρύα ἀτσαλένια ἐπιφάνεια μιᾶς χειροβομβίδας. Τί νά φοβηθοῦν ἀπό μιὰ τυφλή. Γά νεκρά σκοτεινιασμένα της μάτια ήταν ὁ πιό σίγουρος ἀφοπλισμός. Τό χέρι της ἔσφιξε τήν κρύα ἀτσαλένια γροθιά.

— "Όχι. Δέν μπορεῖτε νά γελᾶτε μέ μιὰ τυφλή γυναίκα κτήνη, ἔκανε μέσα της καί τίναξε τῆ χειροβομβίδα μπροστά πέφτοντας κι' ἡ ἴδια μπρούμητα στο χῶμα.

.....

Πόσου ἔτρεξε ἔτσι στά τυφλά, σέ τί χαντάκια καί λάκκους γκρεμοσακίστηκε, πόσες φορές τῆς ξέσκισαν τό κορμί οἱ ἀγκαθωτοὶ θάμνοι ποῦ κριβοτάνε ὡς ποῦ νά θρεῖ ψηλάφοντας τούτη τῆ μικρῆ γούθα νά πέσει. Τό μυαλό της δέν μπορούσε νά μετρήσει οὔτε τό χρόνο οὔτε τήν ἀπόσταση. "Έφυγε μακριά ἀπτό χωροφύλακο ἢ στριφογύριζε ἔλη τήν ὥρα τῆς ἄγριας τρεχάλας στον ἴδιο τόπο; Εἶχε ρθεῖ ἡ νύχτα

ή κράταγε ακόμα ή μέρα; Τίποτα δέ μπορούσε νά καταλάβει. Μοναχά μιá σκέψη τής τρικύμιζε τó αίμο μέσα στις έξογκωμένες φλέβες... Για τήν ώρα είχε ξεφύγει... Μπορεί νά μὴν είχαν σκοτωθεῖ ὄλοι οἱ χωροφύλακες ἀπτή χειροβομβίδα. "Ομως κανείς τους δέ θάταν τόσο γερός γιά νά τρέξει στήν πολιτεία νά φέρει ἄλλο ἀπόσπασμα νά τήν κυνηγήσει.

Κι' ἀπό κείνη τήν ώρα ἄρχισε ή ψηλαφητή περιπλάνηση τής τυφλῆς ἀντάρτισσας μέσα στόν κάμπο. Γύρισε πασπαλεύοντας τά δέντρα, τούς θάμνους, τή γῆ. Οἱ ὄσμές ποῦφερνε ὁ ἀέρας, κάτι μακρυνά γαυγίσματα, τó θήξιμο ἑνός ἀνθρώπου ἦταν ή πυξίδα στή σκοτεινή πορεία της. Κάποτε καθώς σέρνονταν μέ τά γόνατα, ἔνοιωσε γῆ μαλακιά δίχως πέτρες. Μέ τήν ἀφή κατάλαβε ὅτι ἦταν χωράφι σπαρμένο. Κάπου δῶ κοντά θά τριγυρίζουν καί ἀνθρωποὶ σκέφτηκε.

Ἦταν ή δεύτερη νύχτα πού γύριζε ἔτσι ἄσκοπα ὅταν τά χέρια της σταμάτησαν σ' ἕνα πλῆθινο ντουβάρη. Ψάχνοντας βρῆκε τήν πόρτα ἑνός ἀχυρῶνα. Χώθηκε μέσα, ζάρωσε σέ μιá γωνιά καί μέ τó αὐτί ἔψαχνε δυὸ ὀλόκληρες μέρες ν' ἀκούσει τó ζύγωμα ἑνός ἀνθρώπου. Κάποιου ἀνθρώπου πού μπορεί νάταν καλός ή κακός. Ζωή ή θάνατος...

Ἐκεῖ στόν ἀχυρῶνα τήν βρῆκαν οἱ ἀντάρτες πού εἰδοποίησε μιá γρηά ἀγρότισσα.

— Εἶχες χάσει τó φῶς σου κι' ἔκανες ἕνα τόσο μεγάλο δρόμο; τῆ ρώτησαν σάν ἐτοιμάστηκαν νά τήν πάρουν.

— "Αν εἶχα χάσει τó φῶς μου δέ θά μπορούσα νά κάνω βῆμα, ψιθύρισε σιγά ή τυφλή.

Καί γύρισε κάπου ἄλλοῦ τις πληγωμένες κόγχες τῶν ματιῶν της...

Ο ΜΑΓΕΙΡΑΣ ΤΟΥ ΛΟΧΟΥ

Η στολή, φαρδιά κι' ἀταίριαστη στό μπόϊ του, χειροτέρευε πιὸ πολὺ τó παρουσιαστικό του, μὰ καί στὰ μέτρα του νάταν πάλι δέ θάλλαζε ή κατάσταση. Δέν τοῦ πήγαινε τó χακί, τέλειωσε. "Υστερα ζύγωνε τώρα πιά καί τά σαρανταπέντε του χρόνια. "Ομως ἦταν ὁ καλλίτερος μάγειρας μέσα στό λόχο. Καθαρός μέ μιá ἀγαθή ἔκφραση στὰ ἡμερα μάτια του ἔτοιμος πάντα νά γελάσει μέ τά πειράγματα

τῶν συνδέσμων πού μαζεύονταν στο μαγειρεῖο. Κάθονταν μαζί τους καὶ τοὺς ἀκούγε ὅταν κουβέντιαζαν γιὰ περασμένες μάχες ποῦχαν δώσει — γιὰ κάποιον κίνδυνο πού τοὺς ἔτυχε καὶ τὸν ξεφύγανε. Μὰ ὅταν τοῦλεγαν νὰ τοὺς πεί κι' αὐτὸς καμμιά πολεμική του περιπέτεια ὁ μάγειρας γύριζε ἄλλοῦ τὰ μάτια καὶ κοκκίνιζε ὡς τ' αὐτιά.

— Μὴ μὲ ἀνακατεύετε μὲ τέτοια πράγματα. Ἐμένα ἢ δουλειά μου εἶναι νὰ μαγειρεύω γιὰ τὰ παιδιά πού πολεμᾶνε. . . Τόλεγε τόσο ἀστεῖα πού οἱ ἄλλοι κρυφογέλαγαν. Ἀπὸ τότε εἶχε μείνει στὸ λόχο. Ὅταν θέλανε νὰ πῶνε γιὰ κάποιον ὅτι ἦταν ἀκαπνος φέρνανε στὸ στόμα τὴν πασίγνωστη φράση τοῦ μάγiera.

— Μὴ μὲ ἀνακατεύετε μὲ τέτοια πράγματα. Ἐμένα ἢ δουλειά μου εἶναι νὰ μαγειρεύω γιὰ τὰ παιδιά πού πολεμᾶνε.

Κι' ἦρθε ἡ μέρα πού ὁ λόχος χώθηκε μέσα στὴ διάταξη τοῦ ἐχθροῦ γιὰ νὰ χτυπήσει. Μιὰ ὀλόκληρη νύχτα συμπά-
λιαζε τὰ ὀχυρωμένα ὑψώματα καὶ τὸ πρωῖ ἡ κατάσταση ἦ-
ταν ἔτσι: Μπροστά ὁ ἐχθρός, στὰ πλευρὰ ὁ ἐχθρός, στὶς πλά-
τες ὁ ἐχθρός. Ὁ λόχος εἶχε κυκλωθεῖ μέσα σ' ἕνα ἀραιὸ δάσος μὲ ὄλους τοὺς τραυματίες τῆς νύχτας καὶ τὰ μεταγωγικά του. Τὸ μοναδικὸ μονοπάτι τῆς σύμπτυξης πέραγε στὴν πλα-
γιά ἐνὸς λοφίσκου πού τὴν κράταγε ἕνα ἐχθρικό τμήμα. Δὲν ἦταν νὰ χαθεῖ οὔτε στιγμή. Ὁ λοχαγὸς φώναζε τὸν ἐπίτροπο καὶ τοῦδωσε τὴ διαταγή.

— Πᾶρε ὄσους μποροῦν νὰ πολεμήσουν καὶ πᾶμε.

Ἐνα θιαστικό προσκλητήριο μάζεψε γύρω ἀπ' τὸ λο-
χαγὸ αὐτοὺς πού ἦταν ἀκόμα γεροί. Ἄφησαν τοὺς τραυμα-
τίες καὶ τὰ μεταγωγικά σὲ μιὰ χαράδρα καὶ κίνησαν τρέ-
χοντας γιὰ τὸ ὑψωμα. Ἀπ' τὴν πρώτη στιγμή πού ξεπρόβα-
λαν στὰ γυμνά τσουγκάρια τοὺς ἄρχισαν μὲ τοὺς ὄλμους.
Οἱ ἐκρήξεις σήκωναν ἕναν πύρινο τοῖχο μπροστά τους πού
κάθε τόσο τὸν πέραγαν καὶ κάθε τόσο ἀφήνανε κι' ἀπὸ δυὸ
τρεις τραυματίες.

Ὅσοι εἶχαν μείνει στὴ χαράδρα μετράγανε μὲ κρα-
τημένη τὴν ἀνάσα, τὸ ἀνέβασμα πού θὰ ἔκρινε τὴν τύχη ὀ-
λόκληρου τοῦ λόχου. Ὁ λοχαγὸς ἔτρεχε μπροστά καὶ κάποτε
— κάποτε πέταγε κι' ἀπὸ μιὰ θιαστικὴ διαταγὴ σ' αὐτοὺς
ποῦρχονταν. Τώρα εἶχαν ζυγώσει 30 μέτρα ἀπ' τὸν ἐχθρό. Ἐ-
κάναν τὸ τελευταῖο πήδημα. Πισω ἀπὸ κάτι θράξια ἕνα ὀπλο-
πολυβόλο ἐχθρικό τοὺς ἔκοβε τὸ δρόμο. Ὁ λοχαγὸς σχεδίασε
ἀμέσως στὸ μυαλό του τὴν ἐφοδο. .

— “Ένα όπλοπολυβόλο νάρθει έδώ. Γρήγορα! Οί άλλοι έτοιμοι με τίς χειροβομβίδες...”

Κάποιος έπιασε θέση δίπλα του και στήριξε τό «μπρέν» στό βράχο. Ο λοχαγός γύρισε νά του δείξει τό στόχο και ξαφνιάστηκε. Αύτός πούχε στήσει τ' όπλοπολυβόλο και σημάδευε τώρα τόν άντικρυνό σκοπευτή του έχθρου ήταν ό μάγειςρας.

— Τι θέλεις έδώ θρέ; Του φώνασε άπότομα μέσα στην άγρια βουή τής μάχης πού ξεκούφανε τ' αύτιά του.

— “Έ! Ήρθα... Μιά και δέν είχα νά μαγειρέψω για τά παιδιά...”

Τό βλέμμα του ήταν ήμερο και άστείο όπως πάντα. Οί σφαίρες σφύριζαν και σκάθανε τή γή, μ' αύτός είχε ξαπλώσει τό μικρό άσουλούπωτο κορμί του, καθάριζε ύπομονητικά τά γώματα σαν νάταν πάνω άπ' τό καζάνι και σε μία στιγμή άράδιασε και δυό τρείς χειροβομβίδες μπροστά του.

Αυτό πού έγινε ύστερα σε κείνο τό ύψωμα τό διηγόταν για πολύν καιρό. Μίλαγαν με κρυφό θαυμασμό γι' αύτούς τούς λίγους πού πήραν τό ύψωμα κι' άνοιξαν τό δρόμο στόν κυκλωμένο λόχο. Όταν βλέπανε κανέναν τόν πιάνανε και τόν θάζανε νά τούς πεί για τή μάχη. Κι' όταν άναύε ή κουθέντα κι' ό θαυμασιός γύρω του, γυρίζανε και στό μάγειςρα.

— Πές μας και ού τίποτε ντέ... Τότε ό μάγειςρας έσκυβε πιο πολύ στό καζάνι και κοκκίνιζε ως τ' αύτιά.

— Μή με άνακατεύετε με τέτοια πράγματα... Έμένα ή δουλειά μου είναι νά μαγειρεύω για τά παιδιά πού πολεμάνε...

ΜΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ ΜΕΤΩΠΟ

ΜΙΑ όλόκληρη Μεραρχία έχει καλυφτεί στό πυκνό δάσος και τίποτα δέ φανερώνει τήν παρουσία της στα έχτρικά άεροπλάνα πού ψάχνουν λυσσασμένα τό θουνό.

Μοναχά σ' ένα φαρδύ μονοπάτι του δάσους ή κίνηση είναι πυκνή, άσταμάτητη. Σύνδεσμοι θιαστικοί, μαχητές άρτογοπορημένοι, πού ψάχνουν νά βρούνε τό τμήμα τους, νοσοκόμοι, μεταγωγικοί, μάγειςροι, διασταυρώνονται άπ' τό πρώτο. Η άγριάδα τής χτεσινής μάχης δέν έχει φύγει ακόμα άπ' τά

πρόσωπά τους. Τώρα στο πρωϊνό φῶς βλέπονται ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλο, κουβεντιάζουν λίγο γιὰ τὴ νυχτερινὴ πορεία, ρωτᾶνε γιὰ κάποιο φίλο τους ἂν εἶναι καλά καὶ ξανά τραβᾶνε τὸ δρόμο τους.

Σὲ μιὰ στροφή εἶναι μαζεμένοι μερικοὶ αἰχμάλωτοι. Ὁ μαχητὴς ποὺ τοὺς φυλάει ἔχει ἀνοίξει μιὰ κονσέρβα καὶ τρῶει καθισμένος σταυροπόδι σ' ἕνα σωρὸ ξερόκλαδα. Ἀπ' τὴν ἀντίθετη μεριά ἀνεβαίνει σιγά - σιγά ἕνας ἄλλος. Κεῖ στὴ στροφή συναντήθηκαν.

— Πῶς πάει Κῶτσο;

Ὁ Κῶττος ἀφήνει κάτω τὴν κονσέρβα καὶ γελάει μὲ τὸ στόμα γεμάτο.

— Νά... Τῶριξα στὸ φαί...

Ὁ περαστικὸς ζυγώνει, κάθεται δίπλα του, ἀδειάζει τὸ χιόνι καὶ τρίβει δυνατὰ τὶς μουσκεμένες του κάλτσες.

— Ἄν δὲν πάθω κρυοπαγήματα κι' αὐτὴ τὴ φορά θά-
γω μεγάλη τύχη... Ἐσὺ πῶς πᾶς;

— Πῶς νὰ πάω; Αὐτὴ ἡ χιονοθύελλα μᾶς τάραξε χτέ-
ς στὸν αὐχένα... Κόντεψαν νὰ μοῦ πέσουν τ' αὐτιά... Βαστοῦ-
σα καὶ τὸ Μάλλιο ποῦχε τραυματιστεῖ

— Πάλι τραυματίστηκε ὁ Μάλλιος;

— Ἔτσι ποὺ πέφτει μέσ' τὰ ὄλα καμμιὰ φορά θὰ πάθει
χειρότερα...

— Εἶναι παλληκάρι ὁ πιτσιρῖκος...

— Τὸν θυμάσαι σὰν ἦρθε τότε τὸ 46 στὸ συγκρότημα;

Ἔλεγες ὅτι δὲν θάντεχε τὴν πείνα καὶ τὸ κρῦο...

Ὁ περαστικὸς κουνάει τὸ κεφάλι του...

— Ἄσε τὴν ξυπολησιά...

Τὰ πρόσωπά τους γαληνεύουν τώρα κάτω ἀπ' τὸν ἥ-
λιο — εἶναι κι' οἱ δυὸ παλῆοι γνωστοὶ τοῦ ἀντάρτικου.

— Χτές στὴ μάχη εἶδα καὶ κείνο τὸ Βαγγέλη ἀπ' τὰ
Γρεβενά. Κουβεντιάσαμε λίγο... Ἐχει λέει παράπονα...

— Τί παράπονα;

— Εἶναι ἀπ' τὸ 46 — λέει ἀντάρτης πολέμησε σὲ τόσες
μάχες κι' ἀκόμα δὲν τὸν ὀνομάσανε. Δίκηο ἔχει δηλαδή...

— Δίκηο ἔχει, συμφωνάει κι' ὁ περαστικὸς μὰ δὲν ἔκα-
τσε καὶ πουθενὰ περισσότερο ἀπὸ μῆνα. Πρὶν καλοκάτσει σ'
ἕνα τμημα τραυματίζονταν καὶ τράβα πάλι πίσω στὸ νοσο-
κομεῖο... Ὁκτῶ φορές ἔχει τραυματιστεῖ ὡς τώρα...

— Ἐγὼ τοῦ τάπα ξέρεις ἕνα χεράκι... Τὴ θέλεις καὶ
σκέφτεσαι κάτι τέτοια θρὲ Βαγγέλη; Νικάει ἡ ἐπανάσταση;

Αυτό να μου πείς. Και τ' άλλα όλα, βαθμούς και τὰ ρέστα, ἐγὼ οὔτε τὰ θάζω στὸ νοῦ μου... Ὁ ἀγώνας νὰ νικήσει, ν' ἀνοίξουν τὰ ἐργοστάσια νὰ μαζευτοῦμε στὸ σπίτι μας καὶ ἄλλο τί θέλω; Τὰ χέρια μου θὰ τάχω, ἀφεντικό δὲ θὰ ὑπάρχει νὰ μὲ κλέβει. Τί ἄλλο χρειάζεσαι γιὰ νὰ ζήσεις μ' ὅλα σου τὰ καλά; "Ἐτσι δὲν εἶναι;

— "Ἐτσι εἶναι, λέει ὁ περαστικός...

— "Ὅταν μπορεῖς ὅμως νὰ προσφέρεις περισσότερα, γιατί νὰ μὴν πάρεις τὴ θέση σου...

— Σωστά... "Ἐτσι εἶναι... "Ὁμως ἐγὼ τοῦ τάπα ἔνο χεράκι...

— Ἔρω... Τσακώθηκες πάλι...

— Ὅχι δηλαδή.

— Καλά, ἄστα τώρα... Τί κάνει ἡ Μαρία;

— Ἀρρώστησε τελευταία. Ἡ δικιά σου;

— Μὲ τὴν ταξιαρχία ἦτανε... Δὲν ἔμαθα ἂν γύρισε γερὴ ἀπ' τὴ μάχη...

Ἄπ' τὸ βάθος τοῦ μονοπατιοῦ ἔρχεται τρέχοντας ἕνας σύνδεσμος. Σταματᾷ ἀπότομα μπροστὰ στὸν περαστικό καὶ χαιρετᾷ.

— Σύντροφε διοικητὴ σᾶς ζητᾷνε στὸ Σταθμὸ διοίκησης.

— Καλά, ἔρχομαι...

Σηκώνεται καὶ θάζει τ' ἄρβυλλά του καὶ τινάζει τὰ χιόνια ἀπ' τὴ χλαίνη του...

— Ἄντε. Γειά σου Κῶτσο.

— Γειά σου σύντροφε στρατηγέ.

Πετάγεται ἄπάνω στέκει προσοχὴ κι' ὕστερα πάλι ξανασκύβει στὴν κονσέρβα του. Οἱ αἰχμάλωτοι ἀπὸ δίπλα μαζεμένοι ὁ ἕνας κοντὰ στὸν ἄλλο γιὰ νὰ ζεσταίνονται παρακολουθᾷνε τὴ σκηνὴ δίχως νὰ καταλαβαίνουν καὶ πολλὰ πράγματα. Σὲ μιὰ στιγμή ἕνας δὲν θάσταζε!

— Ποιὸς ἦταν αὐτὸς συναγωνιστὴ Κῶτσο,

Ὁ Κῶττος σηκώνει τὸ κεφάλι καὶ κοιτάει στὸ βάθος τοῦ ὁρομάκου κεῖ πού χάνονται οἱ δυὸ χακιφορεμένες σιλουεττες:

— Ὁ Μέραρχος ἦταν...

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟΝ ΕΠΙΤΡΟΠΟ

Κάποτε ο γέρο — Μαθιός είχε μεγάλη φαμίλια. Τό σπίτι του κει στό χωριό ήταν γεμάτο άπ' τις φωνές και τή φασαρία. Μά τώρα είχε μείνει μοναχός. 'Ο γιός του ό μεγάλος ήταν άπ' τό 47 στήν έξορία. Τόν άδερφό του τόν τουφέκισαν πέρσν τόν 'Απρίλη. Τά έγγονάκια του μεγαλώνουν στό έξωτερικό κι' όταν γυρίσουν θά μάθουν ότι οί πατεράδες τους είναι σκοτωμένοι. 'Ο μικρότερος γιός του ήταν στήν "Ηπειρο λοχαγός. Μά τώρα τελευταία ό γέρο — Μαθιός έμαθε ότι σκοτώθηκε στό Γράμμο. Κάτι τέτοια θγαίνουν συχνά, μά λίγες φορές είναι αλήθεια. 'Ο γέρος έτρεξε νά βεβαιωθεί. Ρώτησε δεξιά κι' άριστερά δέ μπόρεσε νά μάθει τίποτε. Τόν είχε πιάσει μιá άγιάτερυτη βαρυθυμιά και τ' άλλα παιδιά τής ομάδας πού τόν είχανε σαν πατέρα τους εκεί μέσα δέν ξέρανε τί νά κάνουνε για νά μήν είναι έτσι.

Πότε - πότε πέρναγα άπ' τό άμπρί τους και τους έθλεπα. Καθόμαστε με τό γέρο — Μαθιό, στρίβαμε τσιγάρο και τά λέγαμε κοντά στή φωτιά. Μιά μέρα με φώναξε παράμερα.

— "Ελα λιγο πιό έξω νά σοῦ πῶ... "Όταν βγηκαμε πήρε ένα προφυλαχτικό ύφος και μουδειξε κάποιο γράμμα

—Θέλω νά σε ρωτήσω κάτι...

— Τί;

— Ξέρεις; Για τό Γιωργάκη μου... Ρώτησα παντού μά δέν έμαθα τίποτα σίγουρο... Λοιπόν σκέφτηκα νά γράψω σ' αυτόν...

— Σε ποιόν;

Μουδειξε τή διεύθυνση πούχε στό φάκελλο. "Εγραφε: «Πρός τόν Πολιτικό 'Επίτροπο του Γενικοῦ 'Αρχηγείου».

Τ' άνοιξα. Πάνω σ' ένα χοντρό χαρτί ό γέρος είχε γράψει με κάτι μεγάλα άνορθόγραφα γράμματα τόν πόνο του.

Σύντροφε Πολιτικέ 'Επίτροπε... Γεια χαρά. Πρώτον νά με συχωρείς πού δέν ξέβρω καλά γράμματα. Δέν έχω οῦτε δυό μήνους πού άρχίσανε τά παιδιά έδῶ στό άμπρί νά με μαθαίνουν. Είμαι γέροντας αλλά αυτό προς τιμή μου. Και είχα και μεγάλη φαμίλια ούντροφε 'Επίτροπε, δλην στον άγώνα και ό μεγάλος γιός έξορία κι' ό πιό μικρός έκτελεστήκε

ἀπιούς φασίστες καὶ οἱ νυφάδες μου ὅλοι μας κανεὶς δὲν ἔμεινε στὸ χωριό. "Ὅλοι στὴν προσταγὴ τοῦ λαοῦ ἀκούσαν καὶ αὐτὸ πρὸς τιμὴ μου... "Ἐχω καὶ ἓνα γιὸ λοχαγὸ, παλληκάρι ρώτηξε καὶ τὴν Ταξιαρχία, ὅμως μὲ πληροφόρησαν ὅτι σκοτώθηκε στὸ Γράμμο, μὰ ἄλλοι λένε αὐτὸ καὶ ἄλλοι τὸ ἐναντίο καὶ δὲν ξέρω τί νὰ πιστέψω. Λοιπὸν γράφω σὲ σένα νὰ ρωτήξεις καὶ νὰ μὲ συχωρᾶς πού σέ σκοτίζω στὴ δουλειά σου... Ἄλλὰ τὸ παιδί μου εἶναι καὶ παιδί τοῦ Κόμματος, λοιπὸν ἐσύ τὸ ἔχεις τώρα πιὸ πολὺ παιδί ἀπὸ μένα, τὸ πονᾶς, σύντροφε Ἐπίτροπε. Θέλω νὰ ρωτήξεις νὰ μάθεις καὶ νὰ μοῦ ἀπαντήσεις καὶ σὲ μένα ἂν σκοτώθηκε κι' ἂν πάλι ζεῖ, πάλι νὰ μοῦ γράψεις. Κι' ἂν ἔχει σκοτωθεῖ πάλι νὰ μὴ πεῖς δὲν κάνει νὰ τοῦ γράψω, γέροντας εἶναι θὰ τοῦ ρθεῖ βαρὺ. Γιατὶ ἔχω ἐγὼ ὅλη τὴ φαμίλια στὸν ἀγῶνα τὴν ἔχω ἀπὸ χρόνια κι' ἂν εἶναι νὰ δώσω ἄλλον ἓνα, χαλάλι νὰ εἶναι καὶ ἡ ὑπόθεση νὰ νικήσει καὶ μπροστὰ σὲ αὐτὴ τὴν ὑπόθεση τί εἶναι ἡ δικιά μας ἢ λύπη. Ἄλλὰ ἐπειδὴ εἶμαι καὶ πατέρας, καὶ τὸ παιδί τὸ πονᾶς, ὅσο νὰ εἶναι τὸ αἷμο σου ἔχει.

Περιμένω ἀπάντηση.

Μὲ σ. χ,

Μαθίος Χαράλαμπος, μαχητὴς
ἐκ χωρίου Σερνικάκι.

"Ὅταν τέλειωσα τὸ γράμμα σήκωσα τὰ μάτια στὸ Μαθιό.

— "Ε! Πῶς σοῦ φαίνεται; μὲ ρώτησε.

— Νὰ τὸ στείλεις...

— "Α... Αὐτὸ λέω κι' ἐγώ. "Ὅμως ἤθελα νὰ ρωτήξω καὶ σένα πού εἶσαι γραμματισμένος.

.....
Ἡ ἀπάντηση ἦρθε. Ἐνας γαλάζιος φάκελλος ἔφερε στὸ γέρο τὰ νέα. Τὸ παιδί του ἦτον τραυματίας σ' ἓνα νοσοκομεῖο τοῦ Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ καὶ σὲ λίγες μέρες θὰ πηγαινε νὰ τὸν δεῖ...

ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

ΜΕΣΑ στο μισοσκοτεινό άμπρι, στριμωχτά ο ένας κοντά στον άλλο, με τα πρόσωπα άγριεμένα ακόμα απ' τη χτεσινή μάχη έχουν μαζευτεί οι άντρες του δεύτερου λόχου. Καθένας που μπαίνει μισοκάθεται σε μια άκρη, τραβάει τη δεσμίδα απ' το αυτόματο τη χώνει στην τσέπη και βγάζει απ' την άλλη ένα τσαλακωμένο λερό τετράδιο. Τούτη την ώρα δέ χρειάζεται το στάγερ. Μονάχα το χαρτί και το μολύβι θα μιλήσουν. Συνέλευση ενός λόχου κάπου στο μέτωπο. Ο διοικητής μιλάει με λίγα λόγια για τη χτεσινή μάχη. "Όταν τελείωσε, μια λιγόστιγμη ήσυχία απλώθηκε στην άσφυκτική ατμόσφαιρα του άμπριου. Ξαφνικά μέσα απ' τη σκοτεινή ανθρώπινη μάζα που ανασαλεύει, ανήσυχια σηκώνονται τα χέρια κι' οί φωνές.

— Τό λόγο συναγωνιστή... Δώσε μου τό λόγο.

— Νά μιλήσω έγώ;

Σηκώθηκε ο Βάγιος ο σκοπευτής μιās ομάδας. Κοίταξε για λίγο τριγύρω και δυσκολεύτηκε νά βρει την πρώτη λέξη.

— Συναγωνιστές και συναγωνίστριες.

"Ένας που κάθεται δίπλα στη φωτιά σκύβει στο διπλανό του.

— Αύτός θά πεί πολλά... Ήταν μαζί με τό διμοιρίτη τής 2ης, σ' όλη τη μάχη...

"Έκοψαν στη μέση την κουβέντα γιατί ο Βάγιος είχε αρχίσει πιά...

— Λοιπόν έγώ σύντροφοι θά πω τί είδα στη μάχη. Ή διμοιρία ή δικιά μας είχε διαταγή νά χτυπήσει από δεξιά και ν' ανεβεί στο ύψωμα, νά διώξει μιá διμοιρία του έχθρου που ήταν εκεί για νά μπορέσουν οί άλλες δυό διμοιρίες νά χτυπήσουν τό στόχο...

Πριν νά ζυγώσουμε, ο έχθρός μās κατάλαβε. "Αρχισαν νά ρίχνουν με τα βίκερς και τούς όλμους χαλάξι σωστό τη φωτιά καταπάνω μας... Μās κάρφωσαν στη γή, είχαμε και δυό — τρείς τραυματίες άμέσως - άμέσως... Τότε είδα τό διμοιρίτη νά σέρνεται κοντά μου και νά φωνάζει δυνατά.

— Συμπτυχθείτε... Πίσω... θά μᾶς φᾶνε ὄλους δῶ πέρα ἂν κάνουμε πῶς ἀνεβαίνουμε...

Δυὸ — τρεῖς σηκώθηκαν καὶ τὸν πῆραν καταπόδι. Σὺν ἔφτασε κοντά μου ἐγὼ δὲν κρατήθηκα.

— Ἐχουμε διαταγή ἀπ' τὸ λοχαγὸ νὰ πάρουμε τὸ τσουγκάρι καὶ δὲν πρέπει νὰ γυρίσουμε πίσω.

Αὐτὸς τότε ἀγρίεψε κι' ἔβγαλε τὸ πιστόλι του.

— Ἐγὼ εἶμαι διοικητῆς κι' ἐγὼ διατάζω. Τράβα.

— Δὲ μπορούσα νὰ πῶ τίποτα. Κι' αὐτὰ πού εἶπα πάλι πολλὰ ἦταν. Ὑπάκουσα... Πάνω σ' αὐτὴ τὴν ὥρα ἦρθε ὁ λοχαγός.

— Ἀκόμα δῶ εἴσαστε μωρέ; Οἱ ἄλλοι σκαρφάλωσαν κι' ὄλας... Μπρός.

Μπήκε μπροστά, ἀπὸ πίσω ἐμεῖς καὶ τ' ἄλλα ὄλα τὰ ξέρετε. Ἡ ἐπιχείρηση πέτυχε... Ὅμως ὁ διμοιρίτης μας ἦταν ἕνας δειλός. Γι' αὐτὸ μπορεῖ νὰ μιλήσουν ὄλοι οἱ σύντροφοι τῆς διμοιρίας... Τότε ἐγὼ πειθάρχησα... Μὰ μπορῶ νὰ μιλήσω, γιατί εἶμαστε στὴ συνέλευση... Αὐτὸς εἶναι ἀξιωματικός καὶ γὼ ἕνας μαχητῆς... Σήμερα ὅμως ἔχουμε κι' οἱ οὐδὸ τὸν ἴδιο θαθμό...

Μονάχα μιὰ ψῆφος περνάει δῶ μέσα... Ἄν σήμερα ἐγὼ δὲ μπορούσα νὰ μιλήσω ὅπως γίνεται στοὺς φασίστες τί θά γίνονταν; Αὐτὸς θά ἦταν ὅπως πάντα διμοιρίτης, ἐγὼ θά τὸν εἶχα διοικητῆ κι' ἀπὸ μέσα μου θά τὸν κοροΐδευα... Γίνεται πόλεμος ἔτσι; Ὅταν σηκωθεῖ ὁ συναγωνιστῆς διμοιρίτης νὰ μιλήσει, ἄς μοῦ ἀπαντήσῃ σ' αὐτό... Ἐγὼ προτείνω στὴ συνέλευση τὴν ποινὴ τῆς καθαίρεσης ἀπ' τὸ πόστο του.

Ὁ Βάγιος κάθησε πάλι κάτω. Τὸ ἀμπρι βούλιαξε σὲ μιὰ μεγάλη ἡσυχία, πού τὴν κόβει κάθε τόσο ὁ σιγανὸς ψίθυρος. Πάλι τὰ χέρια κι' οἱ φωνές σηκώθηκαν.

— Τὸ λόγο.

— Τὸ λόγο συναγωνιστῆ προϊστάμενε... Μίλησαν ὄλοι μὲ τὴ σειρά. Ὑστερα σηκώθηκε κι' ὁ διμοιρίτης.

— Ὅχι δὲ γίνεται πόλεμος μ' ἕνα φοβιτσιάρη διοικητῆ. Ἐτσι εἶναι ὅπως τὰ εἶπε ὁ Βάγιος... ..

Ἐγὼ ξέχασα γιατί εἶμαι ἐδῶ, ἔγινα σὺν τὸν φασίστα διοικητῆ πού πολέμαγα: Ἐνας ἀξιωματικός πού δὲν τοῦχουν ἐμπιστοσύνη οἱ ἄντρες του...

Ἀμέτρητα μάτια καρφώνονται ἀπάνω του τούτῃ τὴν ὥρα. Ὁ διμοιρίτης ντρέπεται νὰ σηκώσει κι' αὐτὸς τὸ βλέμμα του. Δίπλα του εἶναι ὁ λοχαγός, ὁ ταγματάρχης. Μὰ αὐ-

τωνῶν τὸ βλέμμα δὲν εἶναι τίποτα μπροστά στὸ ἄλλο τὸ βαθὺ τὸ ἀμείλιχτο ποὺ τοῦ ρίχνει αὐτὴ τὴ στιγμή ἕνας πιὸ ἀνώτερος διοικητής: Ἡ συνέλευση.

.....
Ὁ προϊστάμενος σηκώθηκε καὶ ρώτησε μὲ δυνατὴ φωνὴ τὴ συνέλευση...

— Ὑπάρχει ἡ πρόταση τοῦ συναγωνιστὴ Βόγιου μαχητὴ τῆς δεύτερης διμοιρίας γιὰ τὴν τιμωρία τοῦ διμοιρίτη του...

Πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια ὑψώθηκε ἕνα πυκνὸ δάσος ἀπὸ ροζιασμένα χέρια.

— Ἐγκρίνεται...

Μαζί τους τὸ σήκωσε κι' ὁ τιμωρημένος.

Συμφωνοῦσε κι' αὐτός...

ΜΙΑ ΠΑΛΙΑ ΑΝΑΜΝΗΣΗ ΕΝΟΣ ΝΕΟΥ ΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗ

ΣΤΟ Καφκὶ πολέμησα κι' ἐγώ, μοῦπε ὁ Ταγματάρχης Νικολάου, μιὰ μέρα ποὺ κουβεντιάζαμε γιὰ κείνη τὴν ἐποχὴ τοῦ 47, ποὺ ὁ Βεντήρης δοκίμασε νὰ διαλύσει τὸ Δημοκρατικὸ Στρατὸ μὲ τὰ ξακουστὰ γιὰ τὴ θῶρακεία τους σχέδια «Λαίλαψ», «Κολοσσὸς» καὶ «Θύελλα».

Ὁλόκληρο τὸ καλοκαίρι μᾶς κύκλωναν, τοὺς φεύγαμε, μᾶς ξανακλείνανε μέσα στοὺς κλινοὺς τους καὶ μεῖς πάλι ξεφεύγαμε. Τὴ μέρα εἴμαστε «ἐγκλωβισμένοι», τὴ νύχτα πεταγόμαστε μὲ ἕνα ἄλμα πίσω ἀπὸ τὴ διάταξή τους καὶ θρискόμαστε στὶς πλάτες τους. Πάλι στείνανε αὐτοὶ τὴν κλούβα τους, ξανά ἐμεῖς τὸ ἴδιο ψαλτήρι. Ἦρθαν μέρες ποὺ αὐτοὶ ἦταν στὴν κορφή ἑνὸς τσουγκαριοῦ καὶ τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο εἶχε τὴν... ἔδρα του στὶς πλαγιές. Πιάναμε τὴ μάχη μαζί τους καὶ ὕστερα, σὰν φτάνανε ἀπ' ὅλες τὶς μεριές οἱ ἐνισχύσεις τους καὶ μαύριζαν τὰ τσουγκάρια, ἀκολουθαγε ὁ ἐλιγμός μας. Στὸ τέλος τοῦ καλοκαιριοῦ ὅλα τὰ τμήματα ποὺ γυρνόφερναν στὰ κάτω ἄγραφα εἶχαν μείνει δίχως σφαῖρες. Αὐτοὶ τὸ ξέρανε καὶ πανηγύριζαν. «Θὰ τοὺς πιάσουμε ὅλους ζωντανούς». Στὰ τέλη τοῦ Αὐγούστου, ὅταν ὁ ἐχθρὸς λαχανιασμένος ἀπὸ τὶς ἀσκοπες τρεχάλες λύσσαγε νὰ φέρει κάποιον ἀποτέλεσμα, τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο θρέθηκε πάνω στο ὄψωμα

Καφκί τῆς Εὐρυτανίας. Εἴμασταν πάλι στὸν κλοιὸ τοῦ Βεντήρη. Ἀπτὴ Βίνιανη κίνησε μιὰ μοῖρα λοκατζῆδες. Τὸ Τάγμα τῆς Σχολῆς ἔπιασε γρήγορα τὸ Νεράκι, ενα χαμηλὸ ὕψωμα κάτω ἀπὸ Καφκί καὶ τοὺς περίμενε. Ἐρχόντουσαν μπουλούκια μπουλούκια δίχως καμμιὰ προφύλαξη, σίγουροι γιὰ τὴν ἐπιτυχία τους, κορδωμένοι μέσα στὶς καλοφτιαγμένες τους στολές μὲ τὰ ἐλαφρὰ «μαρλὲν» στὸν ὄμο. Ξέρανε καλὰ ὅτι δὲν εἶχαμε πιὰ σφαῖρες καὶ ὅτι μαζί μας ἦταν τὸ Γενικὸ Ἄρχηγεῖο.

Ἦταν ἡ πιὸ δύσκολη μέρα κείνου τοῦ καιροῦ. Ἄνηφορίζανε καὶ ρίχνανε στὸν ἀέρα, χαλάγανε τὸν κόσμο σπαταλώντας ἀλογάριαστα τὰ πυρομαχικά τους, ἔτσι γιὰ νὰ μᾶς κάνουν πιὸ ἄγριο τὸ αἶσθημα τῆς δικιάς μας φτώχειας.

Τὰ ντουφέκια μας δὲν εἶχαν παραπάνω ἀπὸ πεντέξη σφαῖρες, τὰ «τόμσον» τὸ πολὺ - πολὺ καμμιὰ δεκαριά καὶ τὰ ὄπλοπολυβόλα μισὴ δεσμίδα.

Ἄραιά ἀραιά σφύριζαν οἱ σφαῖρες μας. "Ἐφευγε μιὰ ἀπτὴν κἀνη καὶ τὴν ἴδια ὥρα λιγότευε καὶ μιὰ ἐλπίδα. "Ὅταν ἔριχνε καμμιὰ τ' ὄπλοπολυβόλο ξελαρυγγιαζόμαστε νὰ φωνάζουμε: "Ἐβαλε... Καὶ ὕστερα καθόμασε καὶ κουβεντιάσαμε ἂν ἔκανε καλὰ νὰ ρίξει. Μὲ τὴν πρώτη μπαταριά οἱ λοκατζῆδες σταμάτησαν, γαντζώθηκαν στὰ βράχια καὶ ἄρχισαν νὰ βρίζουν.

— Πόσο θὰ κρατήσετε ἀκόμα ρέ; Μισὴ ὥρα. Μιὰ ὥρα. Ὑστερα θὰ σᾶς πιάσουμε ζωντανούς.

Τρεῖς ἐπιθέσεις κάναμε κείνη τὴ μέρα. Τὸ βράδυ οἱ λοκατζῆδες εἶχαν δικαιωθεῖ. Δὲν εἶχαμε πιὰ σφαῖρες. Μὰ τὸ δεύτερο δὲν τὸ πέτυχαν. Ἐμεῖς εἴμασταν ἀκόμα ζωντανοὶ καὶ κρατάγαμε τὸ Καφκί.

"Ὅταν νύχτωσε καλὰ κατέβηκα πιὸ πίσω καὶ θρῆκα τὴ διοίκηση.

— Καὶ τώρα πρὸς ποῦ θὰ γίνεῖ ὁ ἐλιγμός; ρώτησα.

— Ἐλιγμός θᾶναι γι' ἀπόψε ἢ ἀντεπίθεση... μ' ἀπάντησαν.

Καὶ μὲ τί νὰ πάρεις τίς σφαῖρες; Μὲ τί νὰ κάνεις τὴν ἀντεπίθεση; Πῆγα ξανά στὸ Νεράκι. Μιὰ γρήγορη ἐξέταση ἔβγαλε καμμιὰ πενηνταριά σφαῖρες σ' ὀλόκληρο τὸ τάγμα.

Οἱ λοκατζῆδες ἀπὸ κάτω βρίζανε μέσ' στὸ σκοτάδι καὶ φοβερίζανε ὅτι τὸ πρωὶ — πρωὶ θὰ μᾶς σφάξουν.

Μαζέψαμε ἀθόρυβα τοὺς ἀντρες καὶ τοὺς εἶπαμε γιὰ τὴν ἀντεπίθεση.

"Η θά πάρουμε σφαίρες νά ζήσουμε ή θά πεθάνουμε! Τά πυρομαχικά τής μάχης ήταν οί πενήντα σφαίρες, τ' άδειανά ντουφέκια πού θά χρησίμευαν γιά ρόπαλα, λιθάρια, και άδειανές δεσμίδες. Μ' αὐτά ξεκινήσαμε.

Τί έγινε ύστερα; Νά σου πῶ τήν ἀλήθεια, ήταν πολὺ μπερδεμένα. Λογάριασε τί μπορεί νά γίνει μέσα σέ μιὰ μάχη πού δέν κράτησε οὔτε τρία λεφτά. Μαζεμένοι ὁ ἕνας κοντά στόν ἄλλο γίναμε μιὰ σκοτεινὴ μάζα καὶ κουτροβαλήσαμε μὲ δυνατές φωνές καὶ σφυρίγματα καταπάνω στοὺς Λοκατζήδες. Λίγα μέτρα πρὶν τοὺς ζυγώσουμε ἄρχισαν νά θερίζουν τὰ ὄπλοπολυβόλα τους. Δυὸ - τρεῖς δικοὶ μας ἔπεσαν μπροστά στίς κάννες τους. Ἐμεῖς ριχτήκαμε ἀπάνω στοὺς σκοπευτές, τοὺς ἀνοίγαμε τὰ κεφάλια μὲ τὸ κοντάκι, τοὺς κυνηγάγαμε μὲ κοτρώνια...

"Ἐγινε μιὰ ἀνακατωσοῦρα μέσα στή νύχτα καὶ στό τέλος τοὺς πήραμε φαλάγγι. Ἀσύρματοι, κουβέρτες, ἀντίσκηνα, κονσέρβες καὶ τσιγάρα ήταν σωρὸς γύρω μας. Μὰ ἐμεῖς πέσαμε σάν τὴν ἀκρίδα πάνω στίς σφαίρες... "Ἐβλεπες ἀνθρώπους πεινασμένους ἀπὸ μέρες νά πετᾶνε ἀπτὰ Λοκαντζήδικα σακκίδια τὸ ἄσπρο ἀμερικάνικο ψωμί γιά νά γεμίσουν σφαίρες.

Ναί... ήταν ἀξέχαστη κείνη ἡ μάχη. "Ὅταν ἀργότερα ψάξαμε νά πάρουμε τοὺς νεκροὺς μας, ἐκεῖ στίς πρῶτες θέσεις τῶν Λοκατζήδων εἶδαμε ἕνα σύμπλεγμα πού ἔκλεινε ὄλο τὸ νόημα τοῦ ἀγῶνα κείνης τῆς ἐποχῆς.

"Ὁ καλύτερος μαθητὴς τῆς σχολῆς, ὁ Γεωργίου, κείτονταν ἀγκαλιασμένος μ' ἕνα λοκατζῆ. Τὰ παγωμένα δάχτυλά του ἔσφιγγαν ἀκόμα ἕνα πελώριο λιθάρι πού ήταν κατακόκκινο ἀπτὰ αἵματα, ἐνῶ τὸ «μαρλὲν» τοῦ λοκατζῆ ἀκούμπανε στὰ μὲνίσια του.

ΣΤΑ ΜΕΤΟΠΙΣΘΕΝ ΤΟΥ ΕΧΘΡΟΥ

Η ΤΑΝ ἕνας ἀπλὸς τσοπάνης ἀπ' αὐτοὺς πού γυρνᾶνε καὶ πεθαίνουνε στὰ ἔρημα τσουγκάρια, δίχως ποτὲ νά πατήσουν τὰ τσαρούχια τους σὲ καλντερίμι. Στίς δημοσιές πού κύκλωναν ἀπ' ὄλουθε τὸ θουνό, περνᾶνε ὅλημερίς τὰ τάνκς καὶ τ' αὐτοκίνητα, κουβαλώντας τὸν ἐχθρικό

στρατό στο μέτωπο. Μά αὐτός δῶ μέσα στις ἐρημιές τούς ἀψήφαγε ὄλους, τρέφοντας μέ τήν ξερή μπομπότα τῆς στάνης του τούς λιγοστούς ἀντάρτες πού κρατοῦσαν λεύτερο τοῦτο τὸ γυμνὸ ξεροβοῦνι θαθειὰ στὰ μετόπισθεν τοῦ ἐχθροῦ — φτωχὸς καὶ ἀνώνυμος ἐπιμελητῆς ἐνός στρατοῦ πού δὲ γέμιζε οὔτε τὴ μικρὴ χορταρένια καλύθα του.

Προχτὲς δυὸ ἀγνωστοὶ χτύπησαν τὴν πόρτα του καὶ τὸν ξύπησαν.

Πετάχτηκε ἀπάνω τρομαγμένος, ὅμως αὐτοὶ τὸν ἤσύχασαν.

— Μὴ φοβᾶσαι γέρο. Ἄντάρτες εἶμαστε... Ἔλα νὰ μᾶς δείξεις πούθε τραβάει ὁ δρόμος γιὰ τὸ χωριό...

Ὁ γέρος τούς ἀκολούθησε ξεθαρριεμένος. Ὅμως σὰν κλώσανε τὸ μονοπάτι καὶ βρέθηκαν κάτω, ἡ καρδιά του πάγωσε. Τὸ βαθὺ φαράγγι, ὡς ἀπάνω πού ξεχώριζε τὸ μάτι, μурμήγκιαζε ἀπ' τὸ στρατό. Ἐνα σιωπηλὸ πλῆθος ἀπὸ μισοκοιμισμένους ἀνθρώπους σκορπισμένο ἀνάμεσα στὰ χαμόκλαδα ἀναμέριζε βαριεστησμένα γιὰ νὰ περάσουν. Σκεπασμένες μέ τὰ ἀδιάβροχα γυάλιζαν σὶ ἀχνὸ φεγγαρόφωτο οἱ κόννες ἀπ' τὰ μυδράλια, καὶ τὰ μουλάρια ἀνηφόριζαν ἀδιάκοπα φορτωμένα τούς θαρειοὺς ὄλους. Ἐνα φανάρι ἀναβόσθυνε λίγο πιὸ πάνω κάποια φωνὴ ἔδινε διαταγὲς μέσα στὸ σκοτάδι.

— Ἐπιλοχία... ἐπιλοχία... οἱ ἀσυρματιστὲς νὰ προχωροῦν!.. Γρήγορα.

Ἀπότομα τὸ μυαλὸ τοῦ γέρου φωτίστηκε.

— Μπουραντάδες εἶναι οἱ ἄτιμοι, ἔκανε μέ τὸ νοῦ του. Μοῦπανε ψέμματα πὼς εἶναι ἀντάρτες γιὰ νὰ τούς δείξω τὸ δρόμο.

Σὰν ἀνηφόρισαν κάμποσο καὶ φάνηκε τὸ διάσελο, τούς ἔδειξε ἕνα μονοπάτι κι' ὕστερα γρήγορα — γρήγορα ξέκοψε ἀπὸ κοντὰ τους. Πῆρε τὴν ἀπότομη πλαγιά, καθάλλησε τὰ κοφτερά θράχια κι' ἀπὸ κρυφὰ μονοπάτια ἔφτασε λαχανιασμένος στὸ χωριὸ νὰ μηνύσει στοὺς ἀντάρτες γιὰ τὸν ὄχτρο π' ἀνέβαινε. Τούς ἔσμιξε κοντὰ στὸ μῦλο κι' ἀπὸ μακρὰ ἔμπηξε τὶς φωνές...

— Παιδιά φυλαχτεῖτε... Ἐρχεται στρατός... πολὺς στρατός...

Μά αὐτοὶ οὔτε σάλεψαν. Καὶ μονάχα σὰν εἶπαν ὅτι αὐτοὶ ποῦρχονταν ἦταν δικοὶ μας, ἤσύχασε. Ὅμως τὸ μυαλὸ του δὲ μπορούσε νὰ τὸ χωρέσει.

— Μωρὲ αὐτοὶ εἶχαν καὶ ἀσυρμάτους κι' ὄλα τὰ νταρὰ...

θέρια... "Έχουμε τέτοιο στρατό κι' εμείς;

Τ' άλλο θράδυ τὸν εἶδαμε ἀνάμεσά μας. Ἡ φάλαγγά μας εἶχε μαυρίσει τὰ τσουγκάρια τραβώντας νὰ χτυπήσει τὸν εχθρὸ κάτω στὶς δημοσιές του. Ὁ τσοπάνος εἶχε σταθεῖ παράμερα, καὶ χτύπαγε σὰν τρελλὸς τὴν ἀγκλίτσα του στὰ θράγια.

— "Αἴστε στὸ καλὸ παιδιά... Νὰ χτυπήσετε στὰ ψαχνὸ ὦρέ!.. Ἄκουτε; Μῆνες καὶ μῆνες τώρα ἀνεμοδερνόμαστε μονάχοι μ' ὄλα τὰ στοιχειά... Χτυπᾶτε ν' ἀλαφρώσει ἡ καρδιά μας.

Ἡ νύχτα ἔπεσε καὶ τὸν ἔκουψε ἀπὸ τὰ μάτια μας. Ὁμως ἡ ἀξύριστη τυραγνισμένη μορφή του μᾶς ἀκολουθαί ἀδιάκοπα στὴ μακρυνή μας πορεία.

Νὰ χτυπήσετε στὸ ψαχνὸ ὦρέ... Θὰ χτυπήσουμε γέρο Λιά. Γι' αὐτὸ κινήσαμε ἀπ' τὸ μακρυνο Βίτσι. Θὰ χτυπήσουμε ν' ἀλαφρώσει ἡ καρδιά σου, θὰ χτυπήσουμε ν' ἀλαφρώσουν οἱ καρδιές ὀλονῶν τῶν γερο-Λιάδων ποὺ ἀνεμοδάρθηκαν μῆνες καὶ μῆνες καρτερώντας. Θὰ χτυπήσουμε γιὰ νὰ νοιώσουν ἐχθροὶ καὶ φίλοι τὴ δύναμη τοῦ στρατοῦ μας, ποὺ δὲ γέμιζε οὔτε τὴν καλύβα ἑνὸς τσοπάνου καὶ τώρα γεμίζει ὅλη τὴν Ἑλλάδα...

ΤΙΜΗ 25 σέντς

 209

ΑΡΧΕΙΑ
ΕΥΕΥΡΟΝΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ